

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดหนองคาย มีสาระสำคัญตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

1. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการศึกษา
 - 1.1 แนวคิดและหลักการในการปกครองส่วนท้องถิ่น
 - 1.2 การจัดการศึกษาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
2. การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล
 - 2.1 การบริหารงานบุคคล ครูและบุคลากรทางการศึกษา
 - 2.2 การบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
3. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับการจัดการศึกษาในท้องถิ่น
 - 3.1 ความสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย
 - 3.2 การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 - 3.3 องค์การบริหารส่วนตำบลกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
4. สภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดหนองคาย
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยภายในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการศึกษา

การกระจายอำนาจการปกครองทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีอำนาจอิสระจากส่วนกลาง ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายทั้งทางการเมืองและการบริหารในการกำหนดนโยบายการบริหารงานให้เป็นไปตามนโยบายหรือความต้องการของตนเองมีองค์กรของประชาชนในท้องถิ่นซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคลแยกออกจากรัฐบาลกลาง การกระจายอำนาจดังกล่าวเรียกว่าการปกครองท้องถิ่น (Local Government)

1. แนวคิดและหลักการในการปกครองส่วนท้องถิ่น

มีแนววิชาการหลายท่านได้ให้ความหมาย หลักการ และแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ คือ ครอบสัน (Robson. 1953 : 574 ; อ้างถึงใน อรทัย รัตนวิมล. 2545 : 25-30) ได้นิยามว่าการปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึงการปกครองซึ่งท้องถิ่นได้มีการเลือกตั้งโดยอิสระ เพื่อเลือกผู้ที่มีหน้าที่บริหารปกครองท้องถิ่น

มีอำนาจอิสระ พร้อมความรับผิดชอบที่จะใช้ได้โดยปราศจากการควบคุมของหน่วยงานการบริหารราชการส่วนกลางหรือภูมิภาค แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้บทบังคับว่าด้วยอำนาจสูงสุดของประเทศ โดยมีหลักการสำคัญของการมอบอำนาจให้ท้องถิ่นปกครองตนเอง ดังนี้

1.1 ต้องให้องค์กรที่ได้รับการกระจายอำนาจนั้น มีการเลือกตั้ง (Election) เพื่อให้คนในท้องถิ่นได้เข้าไปมีส่วนร่วมเป็นฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารของท้องถิ่น

1.2 ต้องให้มีองค์กรในการบริหารหรือการปกครองท้องถิ่นเกิดขึ้น โดยมีสภาพเป็นนิติบุคคลเพื่อการดำเนินงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย

1.3 หน่วยการปกครองท้องถิ่น ควรมีอิสระหรือสิทธิในการปกครองตนเอง (Autonomy) เช่น การกำหนดนโยบาย การดำเนินงานต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น และความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ โดยไม่ขัดต่อนโยบายของรัฐ

1.4 หน่วยการปกครองท้องถิ่น ควรจะต้องมีอำนาจในการดำเนินการตราข้อบัญญัติเพื่อการดำเนินงานและควบคุม ให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามข้อบัญญัตินั้น ๆ ได้พอสมควร

1.5 หน่วยการปกครองท้องถิ่น ควรมีอำนาจในการจัดเก็บรายได้โดยชอบด้วยกฎหมาย และเป็นไปตามการกระจายอำนาจของรัฐบาลกลาง เพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้เพื่อจะดำเนินการในหน้าที่ของตนด้วยดีมีประสิทธิภาพ

1.6 ภายในการปกครองท้องถิ่น จะต้องต้องมีอำนาจในการปกครองบังคับบัญชาหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือการมีอำนาจในการจัดหาตัวบุคคลเข้ามาดำเนินการในการปกครองท้องถิ่น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ

1.7 องค์กร จะต้องต้องมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบภายในอาณาเขต (Territory) ที่กำหนดขึ้นโดยรัฐบาลกลาง

มอนตาญ (Montague, 1984 ; อ้างถึงใน สุวรรณ พินิตานนท์, 2546 : 34) ได้ให้ความหมายการปกครองท้องถิ่นว่า การปกครองที่ผู้บริหารหน่วยการปกครองท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งโดยอิสระมีอำนาจอิสระในความรับผิดชอบที่สามารถใช้ได้โดยการปลดออกจากการควบคุมของหน่วยงาน บริหารราชการส่วนกลางหรือส่วน แต่ยังคงอยู่ใต้กฎหมายสูงสุดของประเทศ ไม่ใช่รัฐอิสระนอกจากนั้น

สุวรรณ พินิตานนท์ (2546 : 78) ได้ให้ความหมาย การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองระดับรองของรัฐ ซึ่งรัฐจัดตั้งขึ้นเพื่อกระจายอำนาจการปกครองทั้งการและการบริหาร ให้ประชาชนในท้องถิ่นจัดการปกครอง และดำเนินการบางอย่างเพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของตนเอง โดยมีอำนาจอิสระการปกครองตนเอง สามารถกำหนดนโยบายและการบริหารงานให้เป็นไปตามนโยบายและความต้องการของตนเองภายใต้ขอบเขตของกฎหมายว่าด้วยอำนาจสูงสุดของประเทศ โดยมีองค์การที่มาจาก การเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ตามความมุ่งหมายของท้องถิ่นนั้น ๆ

สรุปได้ว่า การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นรูปแบบการปกครองที่เกิดจากการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปยังท้องถิ่นโดยอยู่ภายใต้บทบังคับว่าด้วยอำนาจสูงสุดของ

ประเทศ อันเป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีอิสระและสิทธิในการปกครองตนเองโดยไม่ขัดต่อกฎหมายและนโยบายของรัฐในอาณาเขตที่กำหนด

2. การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประชาชนและหน่วยงานการจัดการศึกษาในท้องถิ่นมากที่สุด สามารถรับรู้ถึงสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนได้เป็นอย่างดี ดังนั้นจึงได้มีการถ่ายโอนบทบาทให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการจัดการศึกษาร่วมกับหน่วยงานราชการอื่น ๆ ซึ่งระบุไว้ในกฎหมายว่าด้วยการจัดการศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติไว้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาไว้ในหลายมาตรา กล่าวคือ

มาตรา 43 ระบุไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาอบรมให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรา 284 ระบุไว้ว่า ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหารและให้มีกฎหมายกำหนดแผนกและขั้นตอนการกระจายอำนาจ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาไว้ในหลายมาตราสรุปได้ดังนี้ กล่าวคือ

มาตรา 9 ให้ยึดหลักการจัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาดังนี้คือมาตรา 9 (2) ให้มีการกระจายอำนาจลงสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาตรา 9 (2) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษาและมาตรา 9 (6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

มาตรา 12 นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

มาตรา 18 การจัดการศึกษาปฐมวัย และการศึกษาขั้นพื้นฐานให้จัดใน

- 1) สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริหารช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการ และเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษ หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น 2) โรงเรียน ได้แก่สถานี่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัด

มาตรา 41 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษา ระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น

มาตรา 42 ให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีหน้าที่ประสานส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย และได้มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

พระราชบัญญัติกำหนดแผน และขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติและในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายโอนการจัดการศึกษา ในเรื่องของระยะเวลา และการดำเนินการไว้ดังนี้ คือ

มาตรา 16 กำหนดให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง โดยได้ระบุในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 16 (9) ว่าให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าวสามารถจัดการศึกษาได้

มาตรา 30 (1) กำหนดให้ดำเนินการถ่ายโอนภารกิจที่เป็นบริหารสาธารณะที่ซ้ำซ้อนระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใน 4 ปี มาตรา 30 (2) ระบุให้กำหนดขอบเขตความรับผิดชอบการจัดบริการสาธารณะระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันภายใน 1 ปี และนอกจากนั้นยังได้สนับสนุนด้านงบประมาณ เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถดำเนินกิจการต่าง ๆ ได้สะดวกขึ้นโดยมาตรา 30 (4) ระบุให้รัฐจัดสรรเงินภาษีอากรและเงินอุดหนุนให้แก่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นภายในปี พ.ศ. 2544 ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 และภายในปี พ.ศ. 2549 ไม่น้อยกว่าร้อยละ 35

การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล

ครูและบุคลากรทางการศึกษาท้องถิ่นมีความสำคัญยิ่งในการจัดการศึกษา เพราะจะเป็นผู้ที่ต้องอยู่กับเด็ก คอยช่วยเหลือ ดูแล รวมถึงการสอนตามหลักวิชาการให้อยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องของสังคม

1. การบริหารงานบุคคล ครูและบุคลากรทางการศึกษาท้องถิ่น

บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วยผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล และปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนบุคลากรซึ่งทำหน้าที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อาทิ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหาร และผู้ทำความสะอาด เป็นต้น โดยบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องมีคุณสมบัติบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการบริหารจัดการเพื่อให้ศูนย์

พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการให้การศึกษาและพัฒนาการสำหรับเด็กได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการด้วยความเหมาะสม และเป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น

ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกเทศมนตรี นายกองค้การบริหาร ส่วนตำบล ปลัดเทศบาล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึง ผู้บริหารการศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการกอง หัวหน้ากองการศึกษา นักวิชาการศึกษา

หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีสถานภาพเป็นพนักงานส่วนท้องถิ่นหรือพนักงานจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามมาตรฐานทั่วไป หรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพนักงานส่วนท้องถิ่นหรือพนักงานจ้างที่ออกตามพระราชบัญญัติระเบียบการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

ครูผู้ดูแลเด็ก มีวุฒิการศึกษาตามที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนดโดยมีสถานภาพเป็นพนักงานส่วนท้องถิ่นหรือพนักงานจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามมาตรฐานทั่วไป หรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพนักงานส่วนท้องถิ่นหรือพนักงานจ้างที่ออกตามพระราชบัญญัติระเบียบการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

2. การบริหารจัดการหลักสูตร

การนำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสู่การปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ผู้บริหาร ผู้สอน พ่อแม่หรือผู้ปกครองของเด็ก และชุมชน มีบทบาทยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพของเด็ก

3. บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาแก่เด็กปฐมวัยในระบบสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาทดังนี้

3.1 ศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและมีวิสัยทัศน์ ด้านการศึกษาปฐมวัย

3.2 คัดเลือกบุคลากรที่ทำงานกับเด็ก เช่น ผู้สอน ครูพี่เลี้ยง อย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงคุณสมบัติหลักสูตรบุคลากร ดังนี้

3.2.1 มีวุฒิการศึกษาด้านการอนุบาลศึกษา การศึกษาปฐมวัยหรือผ่านการอบรมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย

3.2.2 มีความรักเด็ก จิตใจดี มีอารมณ์ขันและใจเย็น ให้ความเป็นกันเองกับเด็กอย่างเสมอภาค

3.2.3 มีบุคลิกภาพของความเป็นผู้สอน เข้าใจและยอมรับธรรมชาติของเด็กตามวัย

3.2.4 พุดจาสุภาพเรียบร้อย ชัดเจนเป็นแบบอย่างได้

3.2.5 มีความเป็นระเบียบ สะอาด และรู้จักประหยัด

3.2.6 ความอดทน ซื่อสัตย์ ขยัน ในการปฏิบัติหน้าที่และการปฏิบัติต่อเด็ก

3.2.7 มีอารมณ์ร่วมกับเด็ก รู้จักรับฟัง พิจารณา เรื่องราวปัญหาต่าง ๆ ของเด็ก และตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลด้วยความเป็นธรรม

3.2.8 มีสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตสมบูรณ์

3.3 ส่งเสริมการจัดบริการทางการศึกษาให้เด็กได้เข้าเรียนอย่างทั่วถึงและเสมอภาค และปฏิบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด

3.4 ส่งเสริมให้ผู้สอนและผู้ปฏิบัติงานกับเด็กพัฒนาตนเองมีความรู้ก้าวหน้าอยู่เสมอ

3.5 เป็นผู้นำในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยร่วมให้ความเห็นชอบกำหนด วิสัยทัศน์ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเด็กทุกช่วงอายุ

3.6 สร้างความร่วมมือและประสานกับบุคลากรทุกฝ่ายในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

3.7 จัดให้มีข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับเด็ก งานวิชาการหลักสูตรอย่างเป็นระบบและมีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา

3.8 สนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมตลอดจนสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้

3.9 นิเทศ กำกับ ติดตามการใช้หลักสูตร โดยจัดให้มีการนิเทศภายในอย่างมีระบบ

3.10 กำกับติดตามให้มีการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาและนำผลจากการประเมินไปใช้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3.11 กำกับติดตามให้มีการประเมินการนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อนำผลจากการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาสาระของหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็กบริบทสังคมให้มีความทันสมัย

สรุป การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย ครูและบุคลากรทางการศึกษาท้องถิ่นและการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับการจัดการศึกษาในท้องถิ่น

1. ความสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากเด็กระดับปฐมวัย ที่มีอายุระหว่าง 3 – 6 ปี จะเป็นช่วงอายุที่สามารถพัฒนาความพร้อมทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาได้อย่างเต็มที่ หากไม่ได้รับการพัฒนาส่งเสริมในช่วงนี้ อาจจะมีผลทำให้การพัฒนาในด้านต่าง ๆ เป็นไปอย่างเชื่องช้า ซึ่งจะกระทบต่อความเจริญเติบโตในอนาคต ดังที่นักจิตวิทยาเสนอแนวคิดไว้ เช่น ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ได้เสนอว่า “ เด็กในช่วง 4–5 ปีแรกของชีวิต เป็นช่วงที่ความเจริญงอกงาม

ทางด้านร่างกายและจิตในเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วที่สุด นอกจากนี้ยังมีความรู้สึกที่ไวต่ออิทธิพลของสิ่งแวดล้อมภายนอก”

ดังนั้น ในการจัดการศึกษาปฐมวัย จึงมีปรัชญาอยู่ที่การให้ความรัก ความอบอุ่น ที่มุ่งเตรียมความพร้อมให้กับเด็ก การจัดการศึกษาเด็กอายุ 3 – 6 ปี เกิดวุฒิภาวะทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีพัฒนาการถึงระดับหนึ่งเพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ พฤติกรรมใหม่ ๆ ได้ง่ายขึ้น (วิรัตน์ บัวขาว, 2544 : 34 – 35)

ในอดีตที่ผ่านมา มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนหลายหน่วยงาน ที่ทำหน้าที่จัดการศึกษาในระดับปฐมวัย สรุปได้ดังนี้กระทรวงศึกษาธิการ (2536 : 26 – 33)

1. หน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ตามโครงสร้างเดิมก่อนเปลี่ยนแปลงโครงสร้างใหม่ ได้ดำเนินการจัดเตรียมความพร้อม ให้แก่เด็กก่อนวัยเรียนได้แก่

1.1 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ดำเนินการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนให้แก่เด็กก่อนเกณฑ์ภาคบังคับกลุ่มอายุ 4-6 ปี โดยจัดประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างให้เกิดการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญาเต็มตามศักยภาพ เพื่อให้มีความพร้อมในการเรียนในระดับประถมศึกษา ซึ่งในระยะแรกจัดเป็น 2 หลักสูตร คือ หลักสูตรอนุบาล 2 ปี และหลักสูตรเด็กเล็ก 1 ปี และในปีการศึกษา 2539 ได้ยกเลิกหลักสูตรเด็กเล็ก 1 ปี และใช้หลักสูตรอนุบาล 2 ปี โดยรับเด็กที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 4 ปีขึ้นไป และกรณีนี้ที่โรงเรียนมีความพร้อมรวมทั้งชุมชนต้องการให้มีการจัดหลักสูตรอนุบาล 3 ปี โดยเริ่มรับเด็กอายุ 3 ปี จะต้องขออนุญาตจากสำนักงานการประถมศึกษา

1.2 กรมการศาสนา ดำเนินการจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยนอกระบบโรงเรียนโดยจัดตั้งศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด สอนเด็กก่อนเกณฑ์ที่จะเข้ารับการศึกษาภาคบังคับตามกฎหมาย ทั้งชายและหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 3 ปี จนถึงย่างเข้าปีที่ 6

1.3 กรมการฝึกหัดครู ดำเนินการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยในระบบโรงเรียนในโรงเรียนสาธิตของวิทยาลัยครู โดยจัดให้แก่เด็กอายุ 3-6 ปี ในหลักสูตรอนุบาล 3 ปี หลักสูตรอนุบาล 2 ปี และหลักสูตรเด็กเล็ก 1 ปี เพื่อเตรียมความพร้อมของเด็กก่อนเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา เป็นการแบ่งเบาภาระของอาจารย์ และข้าราชการในวิทยาลัยครู รวมทั้งเป็นแหล่งฝึกงานสำหรับนักศึกษาวิทยาลัยครู วิชาเอกอนุบาล นอกจากนั้นยังเป็นที่ศึกษาเกี่ยวกับความเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็ก

1.4 กรมสามัญ มีกองการศึกษาพิเศษเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดการศึกษาสงเคราะห์และการศึกษาที่พิเศษสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน ในระบบโรงเรียน ที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน คือการศึกษาสำหรับเด็กขาดโอกาสที่จะเรียนในโรงเรียนปกติ และการศึกษาพิเศษ ซึ่งเป็นการศึกษาสำหรับผู้ขาดโอกาสเนื่องจากความพิการทางด้านต่าง ๆ รวมทั้งการศึกษาสำหรับเด็กเจ็บป่วยเรื้อรังในโรงพยาบาล การจัดการศึกษาจะจัดในลักษณะหลักสูตรอนุบาล 2 ปี และหลักสูตรเด็กเล็ก 1 ปี เพื่อเตรียมความพร้อมของเด็กก่อนเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา โดยใช้เกณฑ์การจัดของกรมสามัญศึกษา

1.5 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ดำเนินการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยในระบบโรงเรียน จัดให้แก่เด็กวัยก่อนเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับกลุ่มอายุ 3-5 ปี โดยจัดประสบการณ์ให้นักเรียนมีความพร้อมทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา เช่น โรงเรียนอนุบาลของเอกชนต่าง ๆ

2. ส่วนราชการอื่น ที่ร่วมดำเนินการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยมีหลากหลายหน่วยงาน ได้แก่

2.1 กระทรวงมหาดไทย ซึ่งมีหน่วยงานที่ดำเนินการ ดังนี้

2.1.1 กรมการปกครอง โดยมีสำนักงานการศึกษาท้องถิ่น เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยให้แก่เด็กวัย 4-5 ปี หรือเด็กวัยก่อนเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับในเขตเทศบาลและเมืองพัทยา เพื่อพัฒนาการเตรียมความพร้อมทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ สังคมและความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับประถมศึกษาต่อไป โดยจัดเป็น 2 หลักสูตรอนุบาล 2 ปี และหลักสูตรเด็กเล็ก 1 ปี

2.1.2 กรมตำรวจ โดยมีกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้ประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่นห่างไกลการคมนาคมไม่สะดวก ดำเนินการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยเป็น 2 รูปแบบ คือ 1) จัดการศึกษาในระบบโรงเรียน โดยจัดให้กับเด็กอายุ 3-6 ปี ในหลักสูตรเด็กเล็ก 1 ปี มุ่งเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กวัยก่อนเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา เพื่อส่งเสริมการศึกษาแก่ประชาชนยากจนไกลคมนาคม และส่งเสริมสุขภาพอนามัยตลอดจนโภชนาการที่ถูกต้องในเด็ก 2) จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยจัดการบริการด้านการศึกษาให้แก่เด็กอายุ 2-6 ปี ที่ไม่สามารถรับบริการศึกษาจากหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการศึกษาโดยตรง ในเขตพื้นที่ที่เป็นจังหวัดชายแดนและกองร้อยตำรวจตระเวนชายแดนตั้งอยู่ หรือพื้นที่เป้าหมายเพื่อความมั่นคงตามแผนมหาดไทยแม่บทฉบับที่ 4 การจัดบริการนี้จะอยู่ในรูปของสถานสงเคราะห์เด็กก่อนวัยเรียนในลักษณะศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

2.1.3 กรมประชาสงเคราะห์ ดำเนินการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยมี 2 รูปแบบ คือ 1) จัดการศึกษาในระบบโรงเรียน จัดให้แก่เด็กอายุ 3-6 ปี ในโรงเรียนหมู่บ้านชาวไทยต่างวัฒนธรรม และสถานสงเคราะห์เด็ก เป็นการดูแลเด็กกำพร้าหรือเด็กถูกทอดทิ้ง โดยจัดเป็นหลักสูตรอนุบาล 2) จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการให้การเลี้ยงดูและให้การศึกษาก่อนเด็กที่มีปัญหาด้านการเลี้ยงดูจากพ่อแม่และเด็กพิการ โดยจัดตั้งสถานสงเคราะห์เด็กก่อนให้การอุปการะ ทั้งชายและหญิงอายุตั้งแต่แรกเกิดอายุ 6 ปี ซึ่งหน่วยงานที่ดำเนินการคือ กองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น กองนิคมสร้างตนเอง กองสงเคราะห์ชาวเขา และกองบริการชุมชน

2.1.4 กรมการพัฒนาชุมชน มีกองพัฒนาสตรี เด็กและเยาวชนเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยนอกระบบโรงเรียน โดยดำเนินการพัฒนาเด็กในชนบทตั้งแต่อายุแรกเกิด ถึงอายุ 6 ปี โดยมีแนวทางการดำเนินงาน 2 รูปแบบ คือ 1) การ

พัฒนาเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดำเนินการสนับสนุนโดยให้ชุมชนจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กในตำบล หมู่บ้าน เพื่อรับเลี้ยงดูเด็กอายุระหว่าง 3-6 ปี โดยจัดให้มีผู้ดูแลเด็กทำหน้าที่เป็นผู้เลี้ยงดูเด็ก และได้รับค่าตอบแทนจากกรมการพัฒนาชุมชน ผู้ปกครอง และ/หรือชุมชน ในอัตราส่วน ผู้ดูแลเด็ก 1 คนต่อเด็ก 20 - 25 คน และคณะกรรมการพัฒนาเด็กเป็นผู้รับผิดชอบการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ภายใต้การควบคุมดูแลของกรมการหมู่บ้านและกรมการสภา ตำบล 2) การพัฒนาเด็กนอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดำเนินงานพัฒนาเด็กตั้งแต่เกิดถึงอายุ 6 ปี ที่ขาดโอกาสเข้ารับการเลี้ยงดูในศูนย์ ให้มีโอกาสดูแลได้รับการพัฒนาเช่นเดียวกับเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมุ่งให้องค์กรท้องถิ่น อาสาสมัคร พ่อแม่ผู้ปกครอง หรือบุคคลในครอบครัว เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดกิจกรรม

2.2 กรุงเทพมหานคร ดำเนินการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย เป็น 2 รูปแบบ คือ 1) การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน โดยมีสำนักงานศึกษา กรุงเทพมหานครเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย เพื่อให้เด็กที่มีอายุ 5 ปี (ก่อนเกณฑ์บังคับ 1 ปี) ได้รับการดูแลในการพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยเด็กที่บิดามารดาฐานะยากจนได้มีโอกาสได้รับการศึกษาในระดับปฐมวัย โดยจัดเป็นหลักสูตรเด็กเล็ก 1 ปี 2) การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีสำนักพัฒนาชุมชนและสำนักอนามัย เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดบริการให้สถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน ณ ศูนย์บริหารสาธารณสุข และศูนย์พัฒนาเด็กในชุมชนแออัด

2.3 กระทรวงสาธารณสุข โดยกองโภชนาการกรมอนามัยเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยนอกระบบโรงเรียน ได้ให้ความสำคัญในด้านสุขภาพกายและจิตของเด็กวัยก่อนวัยเรียน รวมทั้งการส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้สมวัย เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา ในปัจจุบันได้จัดตั้งศูนย์โภชนาการเด็กเพื่อแก้ไขปัญหาภาวะโภชนาการในเด็กโดยรับเด็กอายุ 2-5 ปี

2.4 ทบวงมหาวิทยาลัย ได้ดำเนินการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในระบบโรงเรียนในโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัย เป็น 2 ลักษณะ คือ ให้การศึกษาแก่เด็กอายุ 3-5 ปี (6 ปี) ในรูปแบบของชั้นอนุบาลในโรงเรียนสาธิต และชั้นเตรียมประถมศึกษาหรือชั้นเด็กเล็ก ให้การศึกษาแก่เด็กอายุ 5-6 ปี ในรูปของชั้นเด็กเล็ก ใช้เวลาในการจัด 1 ปี

2.5 องค์กรเอกชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศมากขึ้น ตั้งแต่ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) ซึ่งคณะรัฐมนตรีในขณะนั้นได้อนุมัติให้จัดตั้งสภาองค์การพัฒนาเด็ก และเยาวชนขึ้น ประกอบด้วยองค์กรสมาชิก 50 องค์กร ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มองค์กรต่าง ๆ ได้แก่ มูลนิธิเด็ก มูลนิธิการพัฒนาเด็ก ฟิลิยานุเคราะห์เด็กของสภาอากาศชาติไทย มูลนิธิมวลเด็ก โสสสมูลนิธิแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ มูลนิธิภาราตราบาเพ็ญเพื่อเด็กกำพร้าบ้านศรีธรรมราช โรงพยาบาลกรุงเทพ

คริสเตเรียน หน่วยผากเสียง เป็นต้น โดยมีเป้าหมายหลักในการทำงาน เพื่อพัฒนาเด็ก โดยเฉพาะเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยง ทั้งเด็กด้อยโอกาส เด็กพิการ เด็กเร่ร่อน เด็กถูกทารุณกรรม ถูกทอดทิ้ง เป็นต้น

2.6 องค์การระหว่างประเทศ ให้ความสนับสนุนด้านเงินทุน วิชาการ และ เทคโนโลยีต่าง ๆ แก่หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในประเทศไทย เพื่อดำเนินการพัฒนาเด็ก ก่อนวัยเรียนด้วยเช่นเดียวกัน

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของหน่วยงานต่าง ๆ มีจุดประสงค์ที่ คล้ายคลึงกัน คือต้องการพัฒนาเด็กทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญาเต็ม ตามศักยภาพ และให้มีความพร้อมในการเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา เน้นในเรื่องสุขภาพ และโภชนาการ เป็นต้น

การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

หนังสือมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2553 : 32-35) ได้กล่าวว่า กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจึงได้จัดทำมาตรฐานการ ดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2553 ขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับนวัตกรรมต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปจึงได้ดำเนินการปรับปรุงมาตรฐานการ ดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยแบ่งมาตรฐานออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่รับผิดชอบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็ก เล็กให้มีมาตรฐานและคุณภาพตามหลักวิชาการ กฎหมาย ระเบียบ และหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง โดยความร่วมมือสนับสนุนของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ แบ่งการบริหารจัดการเป็น 3 ด้านได้แก่ ด้านการบริหารงาน ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารบุคคล

1. ด้านการบริหารงาน

การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใด ประสงค์จะจัดตั้ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องมีความพร้อมด้านงบประมาณ สถานที่และมีการกำหนดให้มีโครงสร้าง ส่วนราชการรวมทั้งบุคลากรที่รับผิดชอบได้แก่ ส่วน/กอง/สำนักการศึกษา โดยให้ดำเนินการตาม ขั้นตอนที่กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด ส่วนในกรณีที่ไม่มีสถานที่ก่อสร้างเป็นของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าจงกรมสิทธิอนุญาตให้ใช้สถานที่ ก่อสร้าง และบริหารจัดการศูนย์ฯแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นการย้าย/รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต้องมีการประชุมประชาคมจากนั้นจึงให้คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนำเสนอต่อต้น สังกัดเพื่อให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเสนอขอความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น เมื่อ ได้รับการอนุมัติแล้ว จึงจัดทำแผนการย้าย/รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและทำประกาศจิงรายงานการ ย้าย/รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นทราบ

การยุบเลิกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กศึกษาวิเคราะห์เหตุผลความจำเป็นในการยุบเลิกศูนย์พัฒนาเด็กและเสนอองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้นสังกัดเพื่อดำเนินการจัดเวทีประชาคม นำผลการประชาคมเสนอผู้บริหารเพื่อเสนอขอความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น จึงจัดทำประกาศยุบเลิกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยให้มีผลเมื่อสิ้นสุดภาคเรียน และรายงานการยุบเลิกให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นทราบการให้บริการ การอบรมเลี้ยงดู การจัดประสบการณ์ และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นสถานศึกษาที่ให้การอบรมเลี้ยงดูจัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนาทั้งร่างกาย อารมณ์ – จิตใจ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมตามวันตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน ดังนั้น ระยะเวลาการจัดการเรียนรู้และแนวทางการจัดการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเหมาะสมเพื่อให้เด็กเล็กได้รับการศึกษาและพัฒนาเป็นไปตามวัยแต่ละช่วงอายุ สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ให้เด็กเล็กพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นต่อไป ดังนี้

1. ระยะเวลาการเรียนรู้ในรอบปีการศึกษา เริ่มต้นปีการศึกษาในวันที่ 16 พฤษภาคมและสิ้นปีการศึกษาในวันที่ 15 พฤษภาคม ของปีถัดไป โดยให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเปิดภาคเรียนรวมกันแล้วไม่น้อยกว่า 230 วัน

2. การให้บริการสนับสนุนเด็กเล็ก ได้แก่ อาหารกลางวัน อาหารว่าง เครื่องนอน อาหารเสริม (นม) วัสดุ สื่อ อุปกรณ์ทางการศึกษา และวัสดุครุภัณฑ์ การตรวจสุขภาพเด็ก ประจำปีโดยบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข และบริการอื่น ๆ ที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีความพร้อม เช่น เป็นศูนย์ 3 วัย และ หรือศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นต้น

3. การให้บริการอบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์ และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ให้เด็กเล็กอายุ 2 - 5 ปี ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือใกล้เคียงได้ตามศักยภาพขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

4. จัดประสบการณ์ และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ ให้เด็กเล็กมีการพัฒนาการครบทั้ง 4 ด้าน (ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา) เหมาะสมตามวัย และศักยภาพของเด็กแต่ละคน ตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

5. กรณีจำเป็นต้องใช้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อประชุม สัมมนา ฝึกอบรม หรือกิจกรรมใดที่เป็นประโยชน์ต่อราชการและชุมชน หรือมีเหตุจำเป็นอื่นที่ไม่อาจเปิดเรียนได้ตามปกติให้ผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสั่งปิดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ไม่เกิน 15 วัน หากเกิดจากภัยพิบัติสาธารณะ ให้สั่งปิดได้ไม่เกิน 30 วัน

6. ในระหว่างปิดภาคเรียน หรือปิดศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีคำสั่งให้หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก และพนักงานจ้างอื่นในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมาปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเตรียมการด้านวิชาการ หลักสูตร การจัดการเรียนรู้แก่เด็กเล็ก สื่อ นวัตกรรม วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ การจัดสภาพแวดล้อม หรือการพัฒนาศูนย์ในด้านต่าง ๆ หรืองานด้านการศึกษาปฐมวัยคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประกอบด้วย บุคคล

ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาคัดเลือก และแต่งตั้งโดยกำหนดจำนวนตามความเหมาะสมจากชุมชนและผู้ดำรงตำแหน่ง คือ ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาผู้นำทางศาสนา ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนผู้ประกอบการ ผู้แทนครูผู้ดูแลเด็ก/ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก โดยให้คณะกรรมการพิจารณาเลือกกรรมการ 1 คนเป็นประธานโดยมีหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นกรรมการและเลขานุการโดยตำแหน่ง และให้มีผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารดำรงตำแหน่งเป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการตามความเหมาะสมโดยคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1. กำหนดแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านต่าง ๆ ให้ได้คุณภาพและมาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามนโยบายและแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. เสนอแนะให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน การพัฒนาคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแก่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. เสนอแนะให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้ง ยุบเลิก หรือ ย้ายรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
4. พิจารณาเสนอผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกี่ยวกับการบริหารงานด้านบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
5. พิจารณาเสนอแผนงาน/โครงการและงบประมาณในการส่งเสริม และพัฒนาศูนย์ฯตามหลักวิชาการและแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
6. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
7. ส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือการพัฒนาเด็กเล็กของบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
8. ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมาย ระเบียบ หรือตามที่กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด

2. ด้านการบริหารงบประมาณ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบริหารงบประมาณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ได้รับ การอุดหนุนจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จากเงินรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเงินรายได้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามแนวทางดังนี้

- 2.1 งบประมาณที่ได้รับการอุดหนุนจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้จัดสรรเป็นเงินอุดหนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปใช้จ่าย คือ ค่าอาหารเสริม (นม) ค่าอาหารกลางวัน ค่าตอบแทน และค่าครองชีพของบุคลากร เงินประกันสังคมของบุคลากร ค่าวัสดุการศึกษา ค่าพาหนะนำส่งเด็กไปสถานพยาบาลทุนการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต/ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย ตามโครงการร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏสวญดุสิตและกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เป็นต้น

2.2 งบประมาณเงินรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นวิธีการจัดหา
งบประมาณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีดังนี้

2.2.1 จัดทำแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระยะ 3 ปี เพื่อนำเข้าสู่
แผนพัฒนาการศึกษาและแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เสนอความเห็นชอบสภา
ท้องถิ่น

2.2.2 จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ

2.2.3 จัดทำแผนจัดหาพัสดุรายปี

2.2.4 จัดทำแผนจัดหาพัสดุ

2.2.5 ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการ
พัสดุฯ

2.2.6 จัดทำสมุดคุมงบประมาณรายจ่ายในหมวดรายจ่ายต่างๆ เพื่อรายงาน
และการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณ

2.3 งบประมาณเงินรายได้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดำเนินการตามระเบียบ
กระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการนำรายได้ของสถานศึกษาไปจัดสรรเป็นค่าใช้จ่าย
ในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2551 และหนังสือสั่ง
การที่เกี่ยวข้อง

2.4 วิธีการจัดหาสื่อ หนังสือ วัสดุ อุปกรณ์การเรียน และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง มี
ดังนี้

2.4.1 แต่งตั้งคณะกรรมการคัดเลือกสื่อ หนังสือ วัสดุ อุปกรณ์การเรียน
ที่เกี่ยวข้อง

2.4.2 แจ้งให้หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสำรวจความต้องการในการใช้
หนังสือ วัสดุอุปกรณ์การเรียน และอื่นๆที่เกี่ยวข้อง โดยต้องคำนึงถึงประโยชน์ ปลอดภัยภาพ
สอดคล้องกับจิตวิทยาการเรียนรู้ของเด็กแต่ละวัย

2.4.3 ขออนุมัติดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่า
ด้วยการพัสดุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.4.4 จัดทำทะเบียนควบคุมวัสดุพัสดุครุภัณฑ์

2.4.5 ดำเนินการเบิกจ่ายหนังสือ วัสดุ อุปกรณ์การเรียน และอื่น ๆ ที่
เกี่ยวข้องที่ได้มาให้หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.5 การเบิกจ่ายงบประมาณ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น / ศูนย์พัฒนาเด็ก
เล็กถือปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยวิธีการงบประมาณขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น พ.ศ. 2541 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 และ 3) พ.ศ. 2543 ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่า
ด้วยการรับเงินการเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน และการตรวจเงินขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548 ระเบียบ
กระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการนำรายได้ของสถานศึกษาไปจัดสรรเป็นค่าใช้จ่าย

ในการจัดการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2551 รวมถึงระเบียบหรือหนังสือสั่งการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. การบริหารงานบุคคล

3.1 การสรรหา/เลือกสรร และปรับสถานภาพ

3.1.1 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการสรรหาและเลือกสรรบุคคลเพื่อเป็นพนักงานจ้างตามมาตรฐาน และหลักเกณฑ์ทั่วไปที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด โดยยึดหลักสมรรถนะความเท่าเทียมกันในโอกาส และประโยชน์ของทางราชการ เป็นสำคัญด้วยกระบวนการที่ได้มาตรฐาน ยุติธรรม และโปร่งใส เพื่อรองรับการตรวจสอบตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยคณะกรรมการดำเนินการสรรหา ประกอบด้วย ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นประธาน โดยที่ผู้อำนวยการกอง/สำนักการศึกษา เป็นกรรมการ และหัวหน้าสำนักปลัดหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นกรรมการและเลขานุการ ทั้งนี้นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ร่วมเป็นคณะกรรมการได้ตามเหมาะสม

3.1.2 การกำหนดอัตราบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 อัตรา มีครูผู้ดูแลเด็กเล็ก 1 คนต่อเด็ก 20 คน หากมีเศษตั้งแต่ 10 คนขึ้นไปให้เพิ่มผู้ดูแลเด็กได้อีก 1 คน สำหรับอัตราผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็กและตำแหน่งอื่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถกำหนดได้ตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับฐานะการคลัง

3.2 การคัดเลือกหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการสรรหาและเลือกสรรบุคคลเพื่อเป็นพนักงานจ้างตามมาตรฐานและหลักเกณฑ์ทั่วไปที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนดโดยยึดหลักสมรรถนะความเท่าเทียมกันในโอกาส และประโยชน์ของทางราชการเป็นสำคัญด้วยกระบวนการที่ได้มาตรฐาน ยุติธรรม และโปร่งใส เพื่อรองรับการตรวจสอบตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยคณะกรรมการดำเนินการสรรหา ประกอบด้วย ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นประธาน โดยที่ผู้อำนวยการกอง/สำนัก การศึกษา เป็นกรรมการ และหัวหน้าสำนักปลัดหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นกรรมการและเลขานุการ ทั้งนี้นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ร่วมเป็นคณะกรรมการได้ตามเหมาะสม

3.3 การกำหนดค่าตอบแทน สิทธิ สวัสดิการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดค่าตอบแทน สิทธิ สวัสดิการของผู้ดูแลเด็กให้เป็นไปตามประกาศคณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่น และหนังสือสั่งการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.4 การประเมินผลการปฏิบัติงานการประเมินเพื่อนำผลการประเมินไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาในเรื่องการเลื่อนค่าตอบแทน การต่อสัญญาจ้าง เป็นต้น กรณีที่จะต่อสัญญาจ้าง ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาจากผู้ดำรงตำแหน่งเดิมเป็นลำดับแรก โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแจ้งคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประชุมพิจารณาประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กหากคณะกรรมการมีมติประเมินผลการปฏิบัติงานผู้นั้นไม่

ต่ำกว่าระดับดี ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อสัญญาจ้างต่อไป เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

3.5 การพัฒนาบุคลากรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดให้มีการอบรม ศึกษาดูงาน รวมถึงการติดตามนิเทศประเมินผลการดำเนินงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้พัฒนาความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องเพื่อยกระดับคุณภาพทางการศึกษา และการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4.1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมี 2 ประเภท คือ

4.1.1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งเอง

4.1.2 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับถ่ายโอนตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

4.2 การบริหารจัดการ

4.2.1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งเอง และที่ได้รับถ่ายโอนจากกรมพัฒนาชุมชนและสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติให้ปฏิบัติตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4.2.2 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับถ่ายโอนจากกรมการศาสนา ให้ปฏิบัติตามแนวทางการปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติในการบริหารจัดการศูนย์อบรมเด็กก่อนระดับประถมศึกษาในศาสนสถาน

มาตรฐานที่ 2 ด้านบุคลากร

บุคลากรที่เกี่ยวข้องในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหาร ภารโรงและพนักงานจ้างที่ปฏิบัติหน้าที่อื่นจะต้องมีคุณสมบัติ บทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีศักยภาพในการจัดการศึกษา อบรม เลี้ยงดู และส่งเสริมพัฒนาการสำหรับเด็กเล็กได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการด้วยความเหมาะสมอย่างมีคุณภาพ เนื่องจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น มีนโยบายสนับสนุนผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีความก้าวหน้า และมั่นคงทางวิชาชีพ โดยได้แจ้งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดำเนินการคัดเลือกและแต่งตั้งผู้ดูแลเด็กที่มีคุณสมบัติเป็นหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยมีสถานภาพเป็นพนักงานจ้างตามภารกิจตั้งแต่ปี 2551 เป็นต้นมา ดังนั้น มาตรฐานด้านที่ 2 ด้านบุคลากร กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจึงได้กำหนดคุณสมบัติ สถานภาพและบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบตำแหน่งหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และครูผู้ดูแลเด็กให้สอดคล้องตามประกาศคณะกรรมการกลางพนักงานเทศบาล เรื่องตำแหน่งและวิทยฐานะพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาเทศบาล (เพิ่มเติม) ซึ่งได้กำหนดให้หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และครูผู้ดูแลเด็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสถานภาพเป็นข้าราชการ/พนักงานครูส่วนท้องถิ่น แต่การที่

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะดำเนินการคัดเลือกและแต่งตั้งตามประกาศคณะกรรมการกลาง พนักงานเทศบาลกำหนดได้ต้องเป็นกรณีที่ได้รับการจัดสรรอัตราจากกรมส่งเสริมการปกครอง ท้องถิ่นแล้วเท่านั้น ดังนั้น ในระหว่างที่ยังไม่มีการคัดเลือกและแต่งตั้งผู้ดูแลเด็กเป็นหัวหน้าศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก ให้ผู้ดูแลเด็กซึ่งดำรงตำแหน่งหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีบทบาทตามความ รับผิดชอบตามมาตรฐานที่ 2 นี้ไปก่อน ดังนั้น มาตรฐานที่ 2 ด้านบุคลากรนี้จึงได้กำหนด คุณสมบัติของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครูผู้ดูแลเด็กออกเป็น 2 กรณี คือ กรณีที่มีสถานภาพ เป็นข้าราชการ/พนักงานครูส่วนท้องถิ่น และกรณีที่มีสถานภาพเป็นพนักงานจ้างขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น

1. หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.1 กรณีที่มีสถานภาพเป็นข้าราชการ/พนักงานครูส่วนท้องถิ่น มี คุณสมบัติเฉพาะสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งคือ

1.1.1 มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษา สาขาวิชาเอกอนุบาล หรือปฐมวัยหรือทางอื่นที่ ก.ท. กำหนดคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งนี้

1.1.2 ได้ปฏิบัติงานหรือเคยปฏิบัติงานเกี่ยวกับการทำงานดูแลพัฒนาเด็ก ปฐมวัยของท้องถิ่นติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี โดยได้รับหนังสือรับรองจากนายจ้าง

1.1.3 มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู 1.2 กรณีที่มีสถานภาพเป็นพนักงาน จ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(1) มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษาขึ้นไป สาขาวิชาเอกอนุบาลศึกษา หรือปริญญาอื่น ๆ ที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นรับรอง และมีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี

1.1.4 ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี

1.1.5 ไม่มีประวัติการกระทำผิดต่อเด็ก หรือละเมิดสิทธิเด็ก

1.1.6 ไม่เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเว้นแต่ ความผิดที่เป็นลหุโทษ หรือความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท

1.1.7 แพทย์ให้การรับรองว่ามีสุขภาพจิตดี สุขภาพแข็งแรงไม่เป็นโรคติดต่อ ร้ายแรงไม่เป็นผู้วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ และไม่เป็นผู้ติดสารเสพติด บทบาทหน้าที่รับผิดชอบปฏิบัติหน้าที่ในฐานะหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รับผิดชอบดูแลบุคลากร ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รับผิดชอบดูแลบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นไปตามแผนงานที่วาง ได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ได้แก่ งานบุคลากรและการบริหารจัดการ งานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม งานวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร งานการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจาก ชุมชนงานธุรการ การเงินและพัสดุ และงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

2. ครูผู้ดูแลเด็ก

2.1 กรณีที่มีสถานภาพเป็นข้าราชการ/พนักงานครูส่วนท้องถิ่น มี คุณสมบัติเฉพาะตำแหน่ง ดังนี้

2.1.1 มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษา ทุกสาขาวิชาเอก หรือ ทางอื่นที่ ก.ท. กำหนดคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งนี้

2.1.2 ได้ปฏิบัติงานหรือเคยปฏิบัติงานเกี่ยวกับการทำงานดูแลพัฒนาเด็กปฐมวัยของท้องถิ่นติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี โดยได้รับหนังสือรับรองจากนายจ้าง

2.1.3 มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

2.2 กรณีมีสถานภาพเป็นพนักงานจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.2.1 มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษา ทุกสาขาวิชาเอก หรือทางอื่นที่ ก.ท. กำหนด หรือปริญญาอื่น ๆ ที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นรับรองและมีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี

2.2.2 มีคุณสมบัติทั่วไป และคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งตามมาตรฐานทั่วไปที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด

2.2.3 มีความรู้เรื่องโภชนาการ และอาหารเป็นอย่างดี

2.2.4 ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี

2.2.5 ไม่มีประวัติการกระทำผิดต่อเด็ก หรือละเมิดสิทธิเด็ก

2.2.6 ไม่เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเว้นแต่ความผิดที่เป็นลหุโทษ หรือความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท

2.2.7 แพทย์ให้การรับรองว่ามีสุขภาพจิตดี สุขภาพแข็งแรงไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรงไม่เป็นผู้วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ และไม่ใช่ผู้ติดสารเสพติด
บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบปฏิบัติหน้าที่ตามกิจวัตรของเด็กเพื่อให้เด็กมีความเจริญเติบโต มีพัฒนาการทุกด้านตามวัยส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในลักษณะบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ กล่าวคือให้เด็กได้พัฒนาด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และจริยธรรมไปพร้อม ๆ กัน โดยให้โอกาสเด็กเรียนรู้จากสิ่งของและผู้คนที่อยู่รอบข้าง ซึ่งเด็กจะเรียนรู้โดยประสาทสัมผัสทั้งห้า การเคลื่อนไหว การเล่น และการลงมือกระทำ ดังนั้น ผู้ดูแลเด็กจะต้องส่งเสริมให้โอกาสเด็กได้พัฒนาอย่างเต็มที่ยุบรวมทั้งการปฏิสัมพันธ์กับเด็กด้วยคำพูด และกริยาท่าทางที่นุ่มนวล อ่อนโยน แสดงความรักความอบอุ่นต่อเด็ก สังเกต และบันทึกความเจริญเติบโต พฤติกรรม พัฒนาการต่าง ๆ ของเด็ก เพื่อจะให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทั้งปกติ และผิดปกติที่เกิดขึ้นกับเด็ก ซึ่งจะนำไปสู่การค้นหาสาเหตุ และวิธีการแก้ไขได้ทันที่ จัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ เหมาะสมในการพัฒนาเด็กทุกด้านทั้งภายในอาคารและภายนอกอาคารให้สะอาด มีความปลอดภัย และเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก ประสานสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง และสมาชิกในครอบครัวตลอดจนเป็นสื่อกลางในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ ผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัวเพื่อทราบถึงพฤติกรรม พัฒนาการการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว และต่อเนื่อง และต้องหมั่นพัฒนาตนเองในทางวิชาการ และอาชีพ ใฝ่หาความรู้ และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

3. ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ได้แก่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดเทศบาล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงผู้บริหารการศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการกอง หัวหน้ากองการศึกษา ควรมีคุณสมบัติที่สำคัญ ดังนี้

3.1 มีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญในการดำเนินงานด้านการให้การศึกษา และพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก

3.2 มีนโยบายแผนและงบประมาณเพื่อการดำเนินงานที่ชัดเจนในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้มีคุณภาพ

มาตรฐานที่ 3 ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นสถานที่อบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการด้านการเรียนรู้แก่เด็ก ดังนั้น ในการก่อสร้างหรือปรับปรุงอาคารสถานที่ และจัดภูมิทัศน์ สภาพแวดล้อมทั้งภายในอาคารและภายนอกอาคาร ต้องคำนึงถึงความมั่นคง แข็งแรง ถูกสุขลักษณะ มีความเหมาะสมและปลอดภัยแก่เด็กเล็ก ตลอดจนการส่งเสริมสุขภาพ ส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ให้ผู้ปกครองมีความมั่นใจไว้วางใจ การก่อสร้างและพัฒนาอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะมีส่วนช่วยในการส่งเสริมและพัฒนาเด็กเล็ก โดยการจัดสภาพแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะอันจะส่งผลต่อสุขภาพโดยตรงในการป้องกันการแพร่กระจายของโรคติดต่อ สามารถลดความเสี่ยงจากการเกิดอุบัติเหตุส่งเสริมความปลอดภัยให้กับเด็กและฝึกสุขนิสัยให้เด็กมีพฤติกรรมที่ถูกต้องซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพดังนี้

1. ด้านอาคารสถานที่

1.1 ที่ตั้ง

สถานที่ตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรอยู่ในพื้นที่ซึ่งมีขนาดเหมาะสม และต้องไม่อยู่ในพื้นที่ ซึ่งอาจเสี่ยงต่ออันตราย ได้แก่ บริเวณชนถ่ายแก๊ส น้ำมัน สารเคมี หรือสารพิษมลภาวะทางอากาศ แสง และเสียงที่มากเกินไป หากไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ต้องมีมาตรการป้องกันภาวะภัยต่าง ๆ ตามมาตรฐานความจำเป็น และเหมาะสม

1.2 จำนวนชั้นของอาคาร

ตัวอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีจำนวนชั้นไม่เกิน 2 ชั้น นับจากพื้น หากสูงเกินกว่า 2 ชั้น ต้องมีมาตรการป้องกันอัคคีภัย และอุบัติเหตุต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นตามความเหมาะสมและความสูงของตัวห้อง ไม่ควรมีน้อยกว่า 2.40 เมตร นับจากพื้นถึงเพดาน

1.3 ทางเข้า ออก และประตูหน้าต่าง ๆ ทางเข้า ออก จากตัวอาคาร ต้องมีความเหมาะสม สามารถเคลื่อนย้ายเด็กออกจากตัวอาคารได้สะดวก หากเกิดอุบัติเหตุหรือเหตุร้ายแรงใด ๆ ขึ้น โดยอย่างน้อยต้องมีทางเข้าออก 2 ทาง และแต่ละทางนั้น ควรมีความกว้างประมาณ 80 เซนติเมตร

1.4 ประตู หน้าต่าง ประตู หน้าต่าง ต้องมีความแข็งแรง อยู่ในสภาพใช้งานได้ดี มีขนาด และจำนวนเหมาะสมกับขนาดพื้นที่ของห้อง และความสูงของหน้าต่าง ควรอยู่ที่ประมาณ 80.00 เซนติเมตร นับจากพื้นให้เด็กมองเห็นสิ่งแวดล้อมได้กว้างและชัดเจน นอกจากนี้ บริเวณประตู หน้าต่าง ไม่ควรมีสิ่งกีดขวางใด ๆ มาปิดกั้น ช่องทางลม และแสงสว่าง

1.5 พื้นที่ใช้สอย

พื้นที่ใช้สอย ต้องจัดให้มีบริเวณพื้นที่ในอาคารที่สะอาด ปลอดภัย และเพียงพอ เหมาะสมกับการปฏิบัติกิจกรรมของเด็ก เช่น การเล่น การเรียนรู้ การรับประทานอาหาร และการนอนโดยแยกเป็นสัดส่วนจากห้องประกอบอาหาร ห้องส้วม และที่พักของเด็กป่วย โดยเฉพาะ ประมาณ 2.00 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน นอกจากนี้พื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอาจ จัดแยกเป็นห้องเฉพาะ หรือจัดรวมเป็นห้องเอนกประสงค์ที่ใช้สำหรับจัดกิจกรรมที่หลากหลาย โดยใช้พื้นที่เดียวกันแต่ต่างเวลา และอาจปรับเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์ หรือย้ายเครื่องเรือนตามความเหมาะสมและข้อจำกัดของพื้นที่ ดังนี้

1.5.1 บริเวณพื้นที่สำหรับการนอน ต้องคำนึงถึงความสะดวกเป็นหลัก อากาศถ่ายเทได้สะดวก และอุปกรณ์เครื่องใช้เหมาะสมกับจำนวนเด็ก มีพื้นที่เฉลี่ยประมาณ 2.00 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน โดยมีแนวทางในการจัดดำเนินการ ดังนี้

- 1) จัดให้มีการระบายอากาศที่ดี ปลอดภัย ไม่มีเสียงรบกวน และแสงสว่างไม่จ้าเกินไป
- 2) อุปกรณ์เครื่องนอนต่าง ๆ มีความสะอาด โดยนำไปปิดฝุ่น ตากแดด อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง
- 3) จัดแยกเครื่องนอน หมอน ผ้าห่ม สำหรับเด็กแต่ละคน โดยเขียนหรือปักชื่อไว้ ไม่ใช่ร่วมกัน เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อโรค
- 4) หมั่นตรวจตราดูแลไม่ให้มีสัตว์ หรือแมลงต่าง ๆ มารบกวน ในบริเวณพื้นที่สำหรับการนอน

1.5.2 บริเวณพื้นที่สำหรับการเล่นและพัฒนาเด็ก ควรออกแบบให้มีพื้นที่สำหรับการเรียนรู้รวมกลุ่มและแยกกลุ่มย่อยในกิจกรรมการเรียนรู้อิสระ การเล่นสร้างสรรค์หรือการอ่านหนังสือ เล่นต่อแท่งไม้ที่ต้องการมุมเงียบ และมีพื้นที่สำหรับการเล่นที่เลอะหรือเปียกต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นหลัก โดยมีวัสดุอุปกรณ์ที่ป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ และมีอุปกรณ์ หรือเครื่องเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็ก

1.5.3 บริเวณพื้นที่รับประทานอาหาร ต้องคำนึงถึงความสะดวกเป็นหลัก มีอากาศถ่ายเทได้โดยสะดวก มีแสงสว่างพอเหมาะ มีอุปกรณ์เครื่องใช้ที่เพียงพอ และเหมาะสมกับจำนวนเด็ก ทั้งนี้ บริเวณห้องอาหาร โต๊ะ เก้าอี้ ที่ใช้สำหรับรับประทานอาหาร ต้องทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ และควรจัดให้มีวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้มีขนาดเหมาะสมกับตัวเด็ก มีสภาพแข็งแรงและใช้งานได้ดี

1.5.4 บริเวณที่พักเด็กป่วย ต้องแยกเป็นสัดส่วน มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาล ตู้ยา เครื่องเวชภัณฑ์ที่จำเป็น และเด็กต้องอยู่ในสายตาของผู้ดูแลตลอดเวลา กรณีไม่สามารถจัดห้องพักเด็กป่วยเป็นการเฉพาะได้ ต้องจัดให้มีที่พักเด็กป่วยแยกเป็นสัดส่วนตามความเหมาะสม

1.5.5 บริเวณสถานที่ประกอบอาหารหรือห้องครัว ต้องแยกห่างจากบริเวณพื้นที่สำหรับเด็กพอสมควร และมีเครื่องใช้ที่จำเป็น รวมทั้งที่ล้าง และเก็บภาชนะเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ถูกสุขลักษณะ โดยเน้นเรื่องความสะดวก และความปลอดภัยเป็นหลัก

1.5.6 บริเวณพื้นที่สำหรับใช้ทำความสะอาดตัวเด็ก ต้องจัดให้มีบริเวณที่ใช้สำหรับทำความสะอาดตัวเด็ก และมีอุปกรณ์ที่จำเป็นตามสมควร อย่างน้อยต้องมีที่ล้างมือและแปรงสีฟัน ในขนาดและระดับความสูงที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ในกรณีที่มีห้องอาบน้ำ จะต้องมีส่วนสว่างเพียงพอ มีอากาศถ่ายเทได้โดยสะดวก และพื้นไม่ลื่น

1.5.7 ห้องส้วมสำหรับเด็ก ต้องจัดให้มีห้องส้วมสำหรับเด็ก โดยเฉลี่ย 1 แห่งต่อเด็ก 10 -12 คน โถส้วมมีขนาดเหมาะสมกับตัวเด็ก โดยมีฐานส้วมที่เด็กสามารถก้าวขึ้นได้ง่าย มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทได้สะดวกและพื้นไม่ลื่น หากมีประตูจะต้องไม่ใส่กลอนหรือกุญแจและมีส่วนสูงที่สามารถมองเห็นเด็กได้จากภายนอก และไม่ควรถูกปิดจากห้องพัฒนาเด็ก หากห้องส้วมอยู่ภายนอกอาคาร จะต้องไม่ตั้งอยู่ในที่ลับตาคน กรณีที่ไม่สามารถทำห้องส้วมสำหรับเด็กเป็นการเฉพาะได้ อาจดัดแปลงห้องส้วมที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสม และปลอดภัยสำหรับเด็ก

1.5.8 ห้องเอนกประสงค์ สำหรับใช้จัดกิจกรรมพัฒนาเด็ก การรับประทานอาหาร หรือการนอน คำนึงถึงความปลอดภัย และการจัดพื้นที่ใช้สอยให้เหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรม หากเป็นอาคารชั้นเดียว ต้องมีฝ้าใต้หลังคา หากเป็นอาคารที่มีมากกว่า 1 ชั้น ควรจัดให้ชั้นบนสุดมีฝ้าใต้หลังคา โดยมีความสูงจากพื้นถึงเพดานไม่น้อยกว่า 2.40 เมตร แต่กรณีที่มีความสูงเกินกว่า 2.40 เมตร อาจไม่มีฝ้าใต้เพดานก็ได้

1.5.9 บริเวณพื้นที่เก็บสิ่งปฏิกูลจะต้องมีพื้นที่เก็บสิ่งปฏิกูลทั้งภายในและภายนอกตัวอาคารโดยมีจำนวนและขนาดเพียงพอถูกสุขลักษณะและมีการกำจัดสิ่งปฏิกูลทุกวัน

1.5.10 บันได ควรมีความกว้างแต่ละช่วง ไม่น้อยกว่า 1.00 เมตร ลูกตั้งของบันได สูงไม่เกิน 17.50 เซนติเมตร ลูกนอนกว้างไม่น้อยกว่า 20.00 เซนติเมตร บันไดทุกชั้นมีราวและลูกกรงไม่น้อยกว่า 90.00 เซนติเมตร มีราวเตี้ย เหมาะสำหรับเด็กได้เกาะขึ้นบันได และระยะห่างของลูกกรง ต้องไม่เกิน 17.00 เซนติเมตร เครื่องใช้เฟอร์นิเจอร์ควรมีระดับความสูงและขนาดที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ให้เด็กสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างสม่ำเสมอด้วยตนเองโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นสำคัญ

2. ด้านสิ่งแวดล้อม

2.1 ภายในอาคาร

2.1.1 แสงสว่าง ควรเป็นแสงสว่างจากธรรมชาติ สม่่าเสมอทั่วทั้งห้อง เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็ก เช่น มีแสงสว่างเพียงพอ ในการอ่านหนังสือได้อย่างสบายตาเป็นต้น ไม่ควรให้เด็กอยู่ในห้องที่ใช้แสงสว่างจากไฟฟ้าต่อเนื่องนานกว่า 2 - 3 ชั่วโมง เพราะจะทำให้เกิดภาวะเครียดและมีผลถึงฮอร์โมนการเติบโตของเด็ก

2.1.2 เสียง ต้องอยู่ในระดับที่ไม่ดังเกิน (ระหว่าง 60 - 80 เดซิเบล) อาคารควรจะต้องอยู่ในบริเวณที่มีระดับเสียงเหมาะสม

2.1.3 การถ่ายเทอากาศ ควรมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก โดยมีพื้นที่ของหน้าต่าง ประตู และช่องลมรวมกันแล้วไม่น้อยกว่า ร้อยละ 20 ของพื้นที่ห้อง กรณีที่เป็นห้องกระจกหรืออยู่ในบริเวณโรงงานที่มีมลพิษ ต้องติดเครื่องฟอกอากาศและมีเครื่องปรับอากาศอย่างเหมาะสม

สำหรับบริเวณที่มีเด็กอยู่ต้องเป็นเขตปลอดภัย

2.2 ภายนอกอาคาร

2.2.1 รั้ว ควรมีรั้วกันบริเวณให้เป็นสัดส่วน เพื่อความปลอดภัยของเด็ก และควรมีทางเข้า - ออกไม่น้อยกว่า 2 ทาง กรณีมีทางเดียวต้องมีความกว้างไม่น้อยกว่า 2.00 เมตร

2.2.2 สภาพแวดล้อมและมลภาวะ ควรมีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ และควรตั้งอยู่ห่างจากแหล่งอบายมุข ฝุ่นละออง กลิ่น หรือเสียงที่รบกวน มีการจัดระบบสุขาภิบาล การระบายน้ำ การระบายอากาศ และการจัดเก็บสิ่งปฏิกูลให้เหมาะสม ไม่ปล่อยให้เป็นแหล่งเพาะ หรือแพร่เชื้อโรคโดยเฉพาะควรกำจัดสิ่งปฏิกูลทุกวัน

2.2.3 พื้นที่เล่นกลางแจ้ง ต้องมีพื้นที่เล่นกลางแจ้ง เฉลี่ยไม่น้อยกว่า 2.00 ตารางเมตร ต่อจำนวนเด็ก 1 คน โดยจัดให้มีเครื่องเล่นกลางแจ้งที่ปลอดภัย และมีพอสสมควรกับจำนวนเด็ก ในกรณีที่ไม่สามารถจัดให้มีที่เล่นกลางแจ้ง เป็นการเฉพาะ หรือในสถานที่อื่น ๆ ได้ก็ควรปรับใช้ในบริเวณที่ร่มแทน โดยมีพื้นที่ตามเกณฑ์กำหนดหรืออาจจะจัดกิจกรรมกลางแจ้งสำหรับเด็กในสถานที่อื่น ๆ ที่เหมาะสม เช่น ในบริเวณวัด หรือในสวนสาธารณะ เป็นต้น โดยต้องให้เด็กปฐมวัยมีกิจกรรมกลางแจ้งอย่างน้อย 1 ชั่วโมง ในแต่ละวัน

2.2.4 ระเบียง ต้องมีความกว้างของระเบียงไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร และหากมีที่นั่งตามระเบียงด้วย ระเบียงต้องกว้างไม่น้อยกว่า 1.75 เมตร ของระเบียงต้องสูงจากที่นั่งไม่น้อยกว่า 70.00 เซนติเมตร นอกจากนี้ควรสอบสภาพความคงทน แข็งแรง และสภาพการใช้งาน ปลอดภัยสำหรับเด็กด้วย

3. ด้านความปลอดภัย

3.1 มาตรการป้องกันความปลอดภัย

3.1.1 ติดตั้งระบบและอุปกรณ์ในการรักษาความปลอดภัย หรือเครื่องตัดไฟภายในบริเวณอาคาร

3.1.2 ติดตั้งเครื่องดับเพลิงอย่างน้อย 1 เครื่อง ในแต่ละชั้นของอาคาร

3.1.3 ติดตั้งปลั๊กไฟให้สูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร ถ้าติดตั้งต่ำกว่าที่กำหนด จะต้องมียาปิดครอบ เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กเล่นได้ และควรหลีกเลี่ยงการใช้สายไฟต่อพ่วง

3.1.4 หลีกเลี่ยงเครื่องใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งทำด้วยวัสดุที่แตกหักง่าย หรือแหลมคม หากเป็นไม้ ต้องไม่เสี้ยนไม้ หรือแหลมคม

3.1.5 จัดให้มีตู้เก็บยา และเครื่องเวชภัณฑ์สำหรับการปฐมพยาบาล วางไว้อยู่ในที่สูง สะดวกต่อการหยิบใช้ และเก็บไว้ในที่ปลอดภัยให้พ้นมือเด็ก

3.1.6 ใช้วัสดุกันลื่น ในบริเวณห้องน้ำ-ห้องส้วม และเก็บสารจำพวกเคมี หรือน้ำยาทำความสะอาดไว้ในที่ปลอดภัย ให้พ้นมือเด็ก

3.1.7 ไม่มีหลุม หรือบ่อน้ำ ที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็กในบริเวณโดยรอบตัวอาคาร รวมทั้งไม่ควรปลูกต้นไม้ที่มีหนามแหลมคม

3.1.8 มีระบบการล็อคประตูในการเข้า ออกนอกบริเวณอาคาร สำหรับเจ้าหน้าที่ เปิด - ปิดได้ ควรมีกริ่งสัญญาณเรียกไว้ที่หน้าประตู สำหรับห้องครัว และที่ประกอบ

อาหาร ควรมีประตูเปิด ปิด ที่ปลอดภัย เด็กเข้าไปไม่ได้

3.1.9 ติดตั้งอุปกรณ์เพื่อป้องกันพาหะนำโรค และมีมาตรการป้องกันด้านสุขอนามัย

3.1.10 มีตู้ หรือชั้นเก็บวัสดุอุปกรณ์ และสื่อการเรียนรู้ที่แข็งแรง มั่นคง สำหรับวัสดุอุปกรณ์ ที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็กนั้น ควรจัดแยกให้พ้นมือเด็ก

3.1.11 เครื่องใช้เฟอร์นิเจอร์ ควรมีระดับความสูงและขนาดที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยให้เด็กสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างสม่ำเสมอด้วยตนเอง

3.2 มาตรการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉิน

3.2.1 มีการฝึกซ้อมสำหรับการป้องกันอุบัติเหตุอย่างสม่ำเสมอ ไม่น้อยกว่าปีละ 1 ครั้ง

3.2.2 มีการฝึกอบรมบุคลากร ในเนื้อหาด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้น การป้องกันอุบัติเหตุ และความเจ็บป่วยฉุกเฉินของเด็ก

3.2.3 มีหมายเลขโทรศัพท์ฉุกเฉินของส่วนราชการต่าง ๆ เช่น สถานีตำรวจ หน่วยป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โรงพยาบาล ไว้เพื่อติดต่อได้อย่างทันที่ กรณีเกิดเหตุการณ์คับขัน หรือจำเป็นที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็ก และควรมีอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ สำหรับการปฐมพยาบาลติดประจำไว้ในที่เปิดเผย

3.2.4 มีสมุดบันทึกข้อมูลสุขภาพ และพัฒนาการของเด็กประจำไว้ กรณีอาจต้องพาเด็กไปพบแพทย์

มาตรฐานที่ 4 ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร

การอบรมเลี้ยงดู การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และส่งเสริมพัฒนาการเด็กเล็กอายุ

2 - 5 ปี เป็นภารกิจสำคัญในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เด็กเล็กได้รับการอบรมเลี้ยงดู และได้รับการศึกษา เพื่อพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจสังคม และสติปัญญาตามวัย และความสามารถของเด็ก โดยมีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์

1.1 ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี

1.2 กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่ว และประสาน

สัมพันธ์กัน

1.3 มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข

1.4 มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม

1.5 ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหวและรักการออกกำลังกาย

กาย

1.6 ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย

1.7 รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย

1.8 อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

1.9 ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย

1.0 มีความสามารถในการคิด และการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย

1.11 มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

1.12 มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

2. คุณลักษณะตามวัย

ความสามารถตามวัยหรือพัฒนาการตามธรรมชาติ เมื่อเด็กมีอายุถึงวัยนั้น ๆ ซึ่งคุณลักษณะตามวัยที่สำคัญของเด็ก มีดังนี้

2.1 พัฒนาการด้านร่างกาย

2.1.1 อายุ 3 ปี ได้แก่ กระโดดขึ้นลงอยู่กับที่ได้ รับลูกบอลด้วยมือและลำตัวได้ เดินขึ้นบันไดสลักเท้าได้ เขียนรูปร่างกลมตามแบบได้ ใช้กรรไกรมือเดียวได้ เป็นต้น

2.1.2 อายุ 4 ปี ได้แก่ กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้ รับลูกบอลด้วยมือและลำตัวได้ เดินขึ้น-ลงบันไดสลักเท้าได้ ตัดกระดาษเป็นเส้นตรงได้ เขียนรูปสี่เหลี่ยมตามแบบได้ ระบายกระดาษไม่ชอบอยู่เฉย เป็นต้น

2.1.3 อายุ 5 ปี ได้แก่ กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องได้ รับลูกบอลที่กระดอนขึ้นจากพื้นได้ด้วยมือทั้งสอง ขึ้น-ลงบันไดสลักเท้าได้อย่างคล่องแคล่ว เขียนรูปสามเหลี่ยมตามแบบได้ ตัดกระดาษตามแนวเส้นโค้งที่กำหนด ใช้ก้ำมือน้ำเล็กได้ดี เช่น ตัดกระดาษผูกเชือกกรองเท้า ฯลฯ

2.2 พัฒนาการด้านอารมณ์ และจิตใจ

2.2.1 อายุ 3 ปี ได้แก่ แสดงอารมณ์ตามความรู้สึก ชอบที่จะให้ผู้ใหญ่พอใจและได้รับคำชม กลัวการพลัดพรากจากผู้เลี้ยง เป็นต้น

2.2.2 อายุ 4 ปี ได้แก่ แสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับบางสถานการณ์ เริ่มรู้จักชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเอง และผู้อื่น ชอบท้าทายผู้ใหญ่ ต้องการให้มีคนฟัง สนใจ เป็นต้น

2.2.3 อายุ 5 ปี ได้แก่ แสดงอารมณ์ได้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม ชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเอง และผู้อื่น ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง เป็นต้น

2.3 พัฒนาการด้านสังคม

2.3.1 อายุ 3 ปี ได้แก่ รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง ชอบเล่นแบบคู่ขนาด (เล่นของชนิดเดียวกัน แต่ต่างคนต่างเล่น) เล่นสมมติได้รู้จักรอคอย เป็นต้น

2.3.2 อายุ 4 ปี ได้แก่ แต่งตัวได้ด้วยตนเอง ไปห้องส้วมได้เอง เล่นร่วมกับคนอื่นได้ รอคอยตามลำดับก่อน - หลัง แบ่งของให้คนอื่น เก็บของเล่นเข้าที่ได้ เป็นต้น

2.3.3 อายุ 5 ปี ได้แก่ ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง เล่นหรือทำงานโดยมีจุดมุ่งหมาย ร่วมกับผู้อื่นได้ พบผู้ใหญ่รู้จักไหว้ ทำความเคารพ รู้จักขอบคุณเมื่อรับของจากผู้ใหญ่ รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นต้น

2.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา

2.4.1 อายุ 3 ปี ได้แก่ สำหรับสิ่งต่าง ๆ ที่เหมือนกัน และต่างกันได้ บอกชื่อของตนเอง

ได้ ขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้น ๆ ได้ สนใจนิทานและเรื่องราวต่าง ๆ ร้องเพลง ท่องคำกลอน คำคล้องจองต่าง ๆ และแสดงท่าเลียนแบบได้รู้จักใช้คำถาม

2.4.2 อายุ 4 ปี ได้แก่ จำแนกสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้ บอกชื่อและนามสกุลของตนเองได้ พยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองหลังจากได้รับคำชี้แนะ สนทนาโต้ตอบเล่าเรื่องใช้คำถาม “ทำไม” เป็นต้น

2.4.3 อายุ 5 ปี ได้แก่ บอกความแตกต่างของกลิ่น สี เสียง รส รูปร่าง จัดหมวดหมู่สิ่งของได้ บอกชื่อ – สกุล อายุ ตนเองได้ พยายามหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง สนทนาโต้ตอบ เล่าเรื่องได้สร้างผลงานตามความคิดตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น เริ่มเข้าใจสิ่งเป็นนามธรรม นับปากเปล่าได้ถึง 20 เป็นต้น

3. การจัดประสบการณ์

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 3-5 ปี (ไม่จัดเป็นรายวิชาแต่จัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น) เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เกิดความรู้จักชะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาโดยมีหลักการ และแนวทางการจัดประสบการณ์ ดังนี้

3.1 หลักการจัดประสบการณ์

3.1.1 จัดประสบการณ์การเล่น และการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวม และอย่างต่อเนื่อง

3.1.2 เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่

3.1.3 จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญทั้งกับกระบวนการ และส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์

3.1.4 จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์

3.1.5 ให้ผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

3.2 แนวทางการจัดประสบการณ์

3.2.1 จัดประสบการณ์สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือ เหมาะสมกับอายุ วุฒิภาวะ และระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

3.2.2 จัดประสบการณ์สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ คือ เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

3.2.3 จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือ บูรณาการทั้งทักษะและสาระการเรียนรู้

3.2.4 จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่มคิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำและนำเสนอคิดโดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก

3.2.5 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นกับผู้ใหญ่ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ บรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุข และเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ กัน

3.2.6 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและอยู่ในวิถีของเด็ก

3.2.7 จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดี และทักษะการใช้ชีวิตประจำวันตลอดจนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3.2.8 จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่วางแผนไว้ล่วงหน้า และแผนที่เกิดขึ้นในสภาพจริง โดยไม่ได้คาดการณ์ไว้

3.2.9 ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ ทั้งการวางแผน สนับสนุน สื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินพัฒนาการ

3.2.10 จัดทำสารนิทัศน์ ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการ และ การเรียนรู้ของเด็ก เป็นรายบุคคล นำมาไตร่ตรอง และใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็ก และการวิจัยในชั้นเรียน

4. การจัดกิจกรรมประจำวัน

กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 3 -5 ปี สามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบซึ่งเป็นการช่วยให้ทั้งผู้สอนและเด็กทราบว่าแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไร เมื่อใดและอย่างไร การจัดกิจกรรมประจำวันมีหลักการจัดและขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน ดังนี้

4.1 หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน

4.1.1 กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวัน

4.1.2 กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องนานเกินกว่า 20 นาที

4.1.3 กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง ฯลฯ ใช้เวลาประมาณ 40 -60 นาที

4.1.4 กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องและนอกห้องกิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่ ละกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและผู้สอนเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้กำลังจัดให้ครบทุกประเภท ทั้งนี้กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป

4.2 ขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน

การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวัน มีกรอบคลุมสิ่งต่อไปนี้

4.2.1 การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของ กล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหว และความคล่องแคล่วในการใช้วัยต่าง ๆ จึงควรจัดกิจกรรม โดยให้เด็กได้เล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี

4.2.2 การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ เล็กการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตา จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่นสัมผัส เล่นเกม ต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับชิ้นส้อม ใช้อุปกรณ์ ศิลปะ เช่น สี เทียนกรรไกร พู่กัน ดินเหนียว ฯลฯ

4.2.3 การพัฒนาอารมณ์ จิตใจ และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เด็ก มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีวินัยในตนเอง รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ประหยัด เมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมไทยและ ศาสนาที่นับถือ จึงควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการเล่นให้เด็กได้มีโอกาสตัดสินใจเลือก ได้รับการ ตอบสนองตามความต้องการ ได้ฝึกปฏิบัติโดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ตลอดเวลาที่โอกาส เอื้ออำนวย

4.2.4 การพัฒนาสังคมนิสัย เพื่อให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี แสดงออกอย่าง เหมาะสมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวัน มี นิสัยรักการทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น จึงควรจัดให้เด็กได้ปฏิบัติ กิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น รับประทานอาหาร พักผ่อนนอนหลับ ขับถ่าย ทำความ สะอาดร่างกาย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎกติกาข้อตกลงของส่วนรวม เก็บของ เข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ ฯลฯ

4.2.5 การพัฒนาการคิด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอด สังเกต จำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้สนทนา อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ค้นคว้าจากแหล่ง ข้อมูลต่าง ๆ ทดลอง ศึกษาสถานประกอบการที่ประกอบอาหาร หรือจัดให้เด็กได้เล่นเกมการศึกษาที่เหมาะสมกับวัย อย่างหลากหลาย ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและในการทำกิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ หรือรายบุคคล

4.2.6 การพัฒนาภาษา เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสใช้ภาษาสื่อสารถ่ายทอด ความรู้สึกนึกคิด ความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กมีประสบการณ์ จึงควรจัดกิจกรรมทาง ภาษาให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็กรักการอ่านและ บุคลากรที่แวดล้อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรม ทางภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ

4.2.7 การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กได้พัฒนา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกและเห็นความสวยงามของสิ่งต่าง ๆ รอบตัวโดยใช้กิจกรรมศิลปะและดนตรีเป็นสื่อ ใช้การเคลื่อนไหวและจังหวะตามจินตนาการ ให้ ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ อย่างอิสระตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็ก เล่นบทบาทสมมติในมุมเล่น ต่าง ๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ เช่น แท่งไม้ รูปทรงต่าง ๆ ฯลฯ

5. โฆษณาการสำหรับเด็ก

เพื่อให้เด็กได้รับอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของเด็กตามพัฒนาการ ควรส่งเสริมให้เด็กได้รับสารอาหารครบ 5 หมู่

มาตรฐานที่ 5 ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนทุกภาคส่วน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2545 มาตรา 29 ได้กำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาระหว่างชุมชนในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมกันในทุกภาคส่วนในสังคม เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย อีกทั้งยังเป็นการใช้ต้นทุนทางสังคมที่มีอยู่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กการจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นการสร้างพื้นฐานการศึกษาให้แก่เด็กเล็กที่จะทำให้มีการสานเสริมการศึกษาในระดับขั้นพื้นฐานต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมจนเป็นที่ยอมรับในศักยภาพของการบริหารจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก และผู้เกี่ยวข้องที่จะทำให้เกิดความพร้อมใจที่จะร่วมมือในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ก้าวหน้าต่อไปบุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรรัฐสถาบันการศึกษา และศาสนสถาน สามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ ดังนี้

1. จัดให้มีการประชุมชี้แจงให้ชุมชนทราบ ชี้นำให้เห็นประโยชน์และความจำเป็นของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาเตรียมความพร้อมของเด็ก และชักชวนให้ชุมชนมีส่วนร่วมบริหารและช่วยเหลือในระหว่างดำเนินการ
2. จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นระยะ ๆ เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์ฯ กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น ศิลปะพื้นบ้าน ร่วมจัดกิจกรรมนันทนาการภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจและความผูกพันที่ดีต่อกันระหว่างศูนย์ฯ และชุมชน
3. มีการประสานงานและประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ประชาชน และหน่วยงานต่าง ๆ รับทราบ เพื่อที่จะมีผู้เข้ามาช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ได้โดยการประชาสัมพันธ์อาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น จัดทำเอกสาร คู่มือแผ่นพับ การออกไปเยี่ยมบ้านเด็ก ฯลฯ

4. มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็น การให้ข้อมูลข่าวสารด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนสถาบันต่างๆของชุมชน เช่น สถาบันทางศาสนา สถาบันครอบครัว เป็นต้น

5. จัดให้มีกองทุนส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นการระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อมาสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งอาจขอรับการอุดหนุนจากงบประมาณต่าง ๆ ของหน่วยงานดังนี้

5.1 การสมทบหรือการอุดหนุนงบประมาณกองทุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5.2 การสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐบาล

5.3 การสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์การภาครัฐอื่น

5.4 การสนับสนุนงบประมาณจากภาคเอกชน องค์กรการกุศล มูลนิธิ หรือมีผู้อุทิศให้

6. จัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและชุมชน เกี่ยวกับการดำเนินงานทิศทางและแนวทางการปฏิบัติงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งจะก่อให้เกิดความร่วมมือและการสนับสนุนจากชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปกครองของเด็กเล็กที่จะเข้ามามีบทบาท และมีส่วนร่วมสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

7. จัดให้มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในลักษณะไตรภาคี 3 ฝ่าย จากภาคส่วนต่าง ๆ คือ ภาคประชาชน หรือผู้แทนชุมชนในท้องถิ่น หน่วยงานผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการ และผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรฐานที่ 6 ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย

เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่มีคุณภาพ และได้มาตรฐานในการอบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้แก่เด็กปฐมวัยอย่างครอบคลุม กว้างขวาง เป็นพื้นฐานของการศึกษา เพื่อพัฒนาคนอย่างมีคุณภาพ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้ง หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับภาคโดยมีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนความรู้ทางการพัฒนาปฐมวัย

2. เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีศักยภาพในการพัฒนาเด็ก

3. เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการปฏิบัติงานด้านพัฒนาเด็กปฐมวัย ระหว่างหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กปฐมวัย

2.2 การบริหารงานบุคคล

เป็นหัวใจของการบริหารงาน เพราะงานทุกชนิดของหน่วยงานทุกประเภท ไม่ว่าจะ เป็นหน่วยงานขนาดเล็กหรือใหญ่ จะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่เพียงใด ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกคนทุกฝ่ายและได้ให้ความหมายของการบริหารงานบุคคลว่า คือ การบริหารด้านที่เกี่ยวกับตัวบุคคลผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะใช้คนให้เกิดประโยชน์เต็มที่เพื่อรักษากำลังแรงงาน บำรุงสมรรถภาพ และกำลังใจของผู้ปฏิบัติงานเพื่อให้เขาปฏิบัติงานเต็มประสิทธิภาพ (สมคิด บางโม 2544 : 133) ซึ่งแนวทางการบริหารงานบุคคลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดแนวทางการบริหารงานบุคคลไว้ 4 ด้าน คือ 1.) การจัดหาจัดจ้าง บุคลากร ตามความจำเป็นและสอดคล้องกับศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเช่น ครูผู้ดูแลเด็ก ครูพี่เลี้ยง ฯลฯ 2) กำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรเป็นการจัดทำและกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรในศูนย์ 3) จัดทำทะเบียนประวัติบุคลากร 4) นิเทศพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ในหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง โดยจัดให้มีบุคลากรที่จำเป็น และเอื้อให้การดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ณัชมนต์ ปัทมเสรี (2548 : 31) ได้ให้ข้อบ่งชี้ของการบริหารงานบุคลากร ว่า การบริหารงานบุคคลเป็นการบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้บรรลุวัตถุประสงค์และความต้องการโดยสามารถดึงดูด อนุรักษ์รักษาให้ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถพึงพอใจที่จะอยู่ปฏิบัติงานนานที่สุดเท่าที่หน่วยงานต้องการ ทั้งนี้เพื่อให้หน่วยงานกระทำการกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามความมุ่งหมาย

ดังนั้นงานบริหารบุคคลในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ การบริหารงานในด้านการดูแลครูผู้สอน พี่เลี้ยงเด็กหรือผู้ช่วยครู และบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.2.1 การสรรหาและการกำหนดตำแหน่ง

คุณภาพของบุคลากรเป็นสิ่งสำคัญที่สุดต่อคุณภาพของหลักสูตรอนุบาลศึกษา เพราะการฝึกอบรมบุคลากรเรื่องการพัฒนาเด็ก หรือการศึกษานูบาล มีความสัมพันธ์กับผลที่เกิดขึ้นแก่เด็กทำให้เด็กมีความสัมพันธ์กับผู้ใหญ่มากขึ้น และพัฒนาทางภาษาและสติปัญญาดีขึ้น ซึ่งผู้ดูแล พี่เลี้ยงเด็กหรือครูผู้สอนระดับปฐมวัย ควรมีความรู้และมีวิธีการคัดเลือก ดังนี้ (1) ครู ในระดับปฐมวัยในที่นี้หมายถึง ผู้ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย ซึ่งรวมถึงทั้งผู้ที่มีวุฒิทางด้านการศึกษา วุฒิอย่างอื่น ตลอดจนผู้ที่ไม่มีความรู้ทางครู แต่ทำหน้าที่อย่างเดียวกัน อาจใช้ชื่อเรียกต่างออกไป เช่น ผู้ดูแลเด็ก รวมเรียกว่า ครูปฐมวัย ซึ่งควรมีคุณลักษณะดังนี้ 1) ควรจบการศึกษาทางการปฐมวัยศึกษาหรือผ่านการอบรมมีความรู้ความเข้าใจหลักการศึกษาระดับปฐมวัยเป็นอย่างดี 2) มีความรู้ความเข้าใจในความสำคัญของการเล่นต่อการเรียนรู้ของเด็กในวัย 3-6 ขวบเป็นอย่างดี 3) มีความรู้ความเข้าใจในขอบข่ายเนื้อหาของประมวลประสบการณ์ สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต รวมทั้งภาษาและคณิตศาสตร์เป็นอย่างดี

4) รับผิดชอบต่อครูที่จะปฏิบัติต่อเด็ก 5) ฉับไวต่อการนำเหตุการณ์ หรือวัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ 6) มีบุคลิกภาพ นิสัยใจคอเหมาะที่จะอยู่กับเด็ก วาจาไพเราะ อ่อนหวาน เป็นแบบอย่างแก่เด็กได้ (2) พี่เลี้ยงเด็ก ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยครู มีส่วนส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อม ช่วยเตรียมการจัดการสอนและดูแลเด็ก

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 กล่าวถึงการคัดเลือกบุคลากรที่ทำงานกับเด็ก เช่น ผู้สอน พี่เลี้ยง ควรมีคุณสมบัติดังนี้ 1) มีวุฒิทางการศึกษาด้านการอนุบาลศึกษา การศึกษาปฐมวัยหรือผ่านการอบรมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย 2) มีความรักเด็ก จิตใจดี มีอารมณ์ขันและใจเย็นให้ความเป็นกันเองกับเด็กอย่างเสมอภาค 3) มีบุคลิกของความเป็นผู้สอน เข้าใจและยอมรับธรรมชาติของเด็กตามวัย 4) พุดจาสุภาพเรียบร้อย ชัดเจนเป็นแบบอย่างได้ 5) มีความเป็นระเบียบ สะอาด และ รู้จักประหยัด 6) มีความอดทน ขยัน ซื่อสัตย์ ในการปฏิบัติงานในหน้าที่และการปฏิบัติต่อเด็ก 7) มีอารมณ์ร่วมกับเด็ก รู้จักรับฟัง พิจารณาเรื่องราวปัญหาต่าง ๆ ของเด็ก และตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลด้านความเป็นธรรม 8) มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตสมบูรณ์ (กรมวิชาการ 2546 : 89)

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู (2536 อ้างถึงใน ลือชัย บุญคุ้ม 2546: 89-40) ได้เสนอลักษณะที่ดีของครูพี่เลี้ยงไว้ ดังนี้

1. การแต่งกาย ควรแต่งกายเรียบร้อย สะอาด สุภาพ สวยงาม กระโปรงไม่สั้นหรือยาวจนเกินไป เสื้อไม่ควรใสคอลึกกว้าง เสื้อและกระโปรงควรให้สะดวกต่อการเคลื่อนไหวคล่องแคล่วว่องไว เพราะครูต้องทำกิจกรรมร่วมกับเด็ก ต้องวิ่ง ต้องกระโดด ต้องลุกนั่งให้ ว่องไวทันเด็ก

2. บุคลิกภาพ เด็กก่อนวัยเรียนเป็นวัยที่กำลังเปลี่ยนแปลง เด็กจะจดจำลักษณะนิสัยท่าทางต่าง ๆ จากผู้ที่อยู่ใกล้ชิดโดยเฉพาะครู ดังนั้นถ้าครูเป็นผู้ที่มีบุคลิกลักษณะที่ดีเด็กย่อมจะเป็นผู้ที่มีบุคลิกลักษณะที่ดีไปด้วย ดังนี้ 1) กิริยาท่าทางสง่าผ่าเผย สุภาพเรียบร้อยรู้จักกาลเทศะ รู้จักมารยาทต่าง ๆ ตามแบบที่ดีในสังคมไทยไม่ว่าจะเดิน ยืน นั่ง การรับประทานอาหาร การกราบ การไหว้ เป็นต้น 2) พุดจาสุภาพ ไพเราะ อ่อนหวาน อ่อนโยน ชัดเจน รู้จักพูด “ ค่ะ ” “ ครับ ” และใช้ภาษาให้เข้าใจง่าย 3) การควบคุมอารมณ์ ครูต้องมีความอดทนอดกลั้นไม่แสดงอารมณ์ โกรธหรือเกลียดให้เด็กเห็นง่าย ๆ หรือทำให้เด็กสะเทือนใจ เช่น เวลา ร้องไห้โยเย ครูต้องไม่แสดงอาการโกรธหรือรำคาญ เป็นต้น

3. มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับเด็ก โดยครูให้ความรักความอบอุ่นกับเด็ก ใน 3 ลักษณะคือ 1) การใช้สายตาประสาน 2) การใช้คำพูดที่ไพเราะสร้างสรรค์ให้คำยกย่องชมเชย 3) การใช้สัมผัสโอบกอดสัมผัสด้วยความรัก เด็กจะเกิดความอบอุ่น

4. ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู ผู้ปกครอง วัดและชุมชน ได้แก่ 1) ยิ้มแย้มแจ่มใส ทักทายผู้ปกครอง ถามทุกข์สุข และรับฟังความคิดเห็นจากผู้ปกครอง 2) เชิญผู้ปกครองมาร่วมชมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ศูนย์เด็กจัดและอาจเชิญผู้ปกครองมาช่วยพัฒนาศูนย์ ฯ ให้เกิดความคุ้นเคยกันระหว่างบ้าน ศูนย์ และวัด เป็นต้น

พงษ์จิตต์ เกตุภูงษ์ (2538 : 25) กล่าวว่าจำนวนผู้ดูแล พี่เลี้ยง หรือครูผู้สอน ควรต้องมีอัตราส่วนที่พอเหมาะกับจำนวนเด็กที่รับฝากไว้ โดยสัดส่วนจำนวนของผู้ดูแล พี่เลี้ยง ครู ต่อจำนวนเด็กที่เหมาะสมนั้นไม่ควรน้อยเกินไป กล่าวคือ เด็กที่มีอายุ 2-3 ปี ควรมีผู้ดูแลพี่เลี้ยงครู ต่อจำนวนเด็ก 5-8 คน และเด็กที่มีอายุ 3-4 ปี ควรมีผู้ดูแล พี่เลี้ยง ครู ต่อจำนวนเด็ก 10-15 คน

จากที่กล่าวมา ครูผู้สอน พี่เลี้ยงเด็กหรือผู้ช่วยครู เป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับเด็กมีพฤติกรรมตอบโต้กับเด็กตลอดเวลา นอกจากจะมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลเด็กและเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วควรเป็นบุคคลที่มีบุคลิกลักษณะพิเศษเฉพาะ คือ ยิ้มแย้มแจ่มใส คล่องแคล่ว ว่องไว ร่าเริง เข้าใจความต้องการของเด็ก มีความเชื่อมั่นในตนเอง สุขภาพดี และสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี ในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเน้นวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับเด็ก ดังนั้นการปฏิบัติตัว และการปฏิบัติงานของครูผู้สอน พี่เลี้ยงเด็กหรือผู้ช่วยครู ควรตระหนักถึงการพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพ ครูต้องมีจิตวิญญาณความเป็นครู มีความพร้อมในการให้ความรักความอบอุ่นกับเด็ก เป็นที่พึ่งและเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก ดังนั้นการสรรหาให้ได้บุคลากรที่ดีคุณภาพเหมาะสมกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนั้น อาจจะต้องดำเนินการคัดเลือกด้วยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งต้องกำหนดคุณสมบัติให้ชัดเจน เพื่อให้ได้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.2.2 การบำรุงรักษาบุคลากร คือการจัดสิ่งจูงใจให้บุคลากร อันได้แก่

1) สิ่งจูงใจที่เป็นวัตถุและสิ่งของ 2) สิ่งจูงใจที่เป็นโอกาส เช่น ชื่อเสียงเกียรติยศ อำนาจและตำแหน่งงาน 3) สิ่งจูงใจที่เป็นสภาพของการทำงาน เช่น ใที่ที่นั่งทำงานดี 4) สิ่งจูงใจที่เป็นสภาพของการทำงาน เช่นสภาพสังคมของครูในโรงเรียนที่น่าอยู่ ความสมานสามัคคี มีฐานะทัดเทียมกันทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจและการศึกษา 5) การบำรุงขวัญ โดยสร้างความรู้สึกร่วมกันของการมีส่วนร่วมและให้ความสำคัญ

2.2.3 การพัฒนาบุคลากร หมายถึง กระบวนการส่งเสริมให้คนที่ปฏิบัติงานอยู่แล้วได้เพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ และความสามารถเพิ่มขึ้น เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ดังนั้นผู้บริหารหรือครูใหญ่จึงมีหน้าที่ที่จะต้องกระตุ้นส่งเสริมโดยเป็นผู้จัด หรือให้ผู้อื่นช่วยดำเนินงานจัดพัฒนาขึ้น การพัฒนาครูผู้สอนในสถานศึกษาระดับอนุบาล อาจทำได้ 4 รูปแบบ คือ 1) การฝึกอบรม 2) การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ 3) การศึกษาดูงาน 4) การศึกษาต่อ (สุรีย มุสิกษ. 2543 : 27) และบุคลากรแม้ว่าจะมีความสามารถเพียงใด ถ้าเวลาผ่านไปความรู้ ความชำนาญย่อมลดลง การได้ออกไปพบปะสังสรรค์กับบุคลากรอื่น อาจช่วยให้มีความสดชื่น มีพลัง และมีกำลังใจเกิดขึ้นใหม่กลับมาทำงานได้ดีขึ้น ดังนั้นการให้ครูหรือบุคลากรได้เข้าร่วมฝึกอบรมจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรสนับสนุน ซึ่งมี 3 ลักษณะ คือ 1) การฝึกอบรมก่อนปฏิบัติการ (Pre-Service Training) 2) การฝึกอบรมระหว่างปฏิบัติ (In-Service Training) 3) การฝึกฝนตนเองของบุคคลที่กำลังทำงานอยู่ เช่น การอ่านหนังสือ การพบปะ สนทนากับผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งวิธีพัฒนาบุคลากรระหว่างปฏิบัติการ มีดังนี้

1. ศึกษางานไปพร้อม ๆ กับปฏิบัติงาน (On-The-Study)
2. วิธีปฐมนิเทศ (Vestibule Training Orientation) ก่อให้เข้าปฏิบัติงาน
3. วิธีทำงานในฐานะลูกมือหรือผู้ช่วยไปพลางก่อน (Apprenticeship Training)
4. วิธีฝึกงานต่อจากการศึกษาภาคทฤษฎี (Internship Training) เป็นวิธีร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนวิชาชีพหรือสถาบันการศึกษาวิชาเฉพาะกับหน่วยงาน ภาคคนกะทันหัน
5. วิธีฝึกระยะสั้น (Learner Training) ใช้กับในเวลาที่หน่วยงานภาคคนกะทันหันด้วยการฝึกงานระยะสั้นก่อนบรรจุ
6. วิธีให้ไปศึกษาในสถานศึกษาบางแห่งนอกเวลาทำงานหรือใช้เวลาบางส่วนของการทำงานไปรับการศึกษา (Outside Course)
7. วิธีให้ไปศึกษาใหม่หรือศึกษาเพิ่มเติม (Retraining or Upgrading) ซึ่งเป็น การเพิ่มวุฒิของบุคลากรให้มีความรู้ดีขึ้นหรือได้รับความรู้ใหม่

2.2.4 การให้บุคลากร พันตำแหน่ง มีหลายวิธีด้วยกัน เช่น การย้าย โอน การลาออก การเจ็บป่วย การให้ออกชั่วคราว การไล่ออก การเกษียณอายุ และการตาย เป็นต้น (นพพงษ์ บุญจิตราดุล 2534 : 23) กล่าวถึงการให้บุคลากรทางการศึกษาอื่นที่เกี่ยวข้องกับ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ 1) การสรรหา เช่น การคัดเลือกการสอบคัดเลือก การกำหนด คุณสมบัติ เพื่อให้ได้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) การพัฒนาบุคลากร เพื่อให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น เช่น การปฐมนิเทศ การฝึกอบรมระหว่างปฏิบัติงาน การประเมินผลการปฏิบัติงาน และ 4) การให้พ้นจากตำแหน่ง หรือการให้ออกจากงาน เช่น การให้บำเหน็จ บำนาญ หรือสิ่งตอบแทน

สรุปการบริหารงานบุคคลหมายถึง กิจกรรมที่เริ่มจากการสรรหา การให้คงอยู่ และการจากไป ทุกกิจกรรมต้องมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2.3 การบริหารงานงบประมาณ

เชอร์วูด (Cherwood) 1954 อ้างถึงใน ณรงค์ สัจพันโรจน์ 2535 : 2) ได้ให้คำจำกัดความว่า งบประมาณ คือ แผนเบ็ดเสร็จ ซึ่งแสดงออกในรูปตัวเงิน แสดงโครงการดำเนินงานทั้งหมดในระยะเวลาหนึ่ง แผนนี้จะรวมถึงการประมาณบริหาร กิจกรรม โครงการ และค่าใช้จ่าย ตลอดจนทรัพยากรที่จำเป็นในการสนับสนุน ในการดำเนินงานให้บรรลุตามแผนนี้ประกอบด้วยภาระกระทำ 3 ชั้นด้วยกัน คือ 1) การจัดเตรียม 2) การอนุมัติ 3) การบริหาร ซึ่ง สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ (2544 : 64) กล่าวว่างบประมาณ คือ แผนงานที่แสดงการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ขององค์กรในลักษณะที่เป็นตัวเลขทั้งที่เป็นตัวเลขทั้งที่เป็นจำนวนเงิน และไม่ใช่จำนวนเงิน แต่โดยปกติจะมุ่งเน้นไปที่ตัวเงินเป็นหลัก สนวนยุพดี ศิริวรรณ (2543 : 14) ได้กล่าวว่างบประมาณ หมายถึง แผนการของฝ่ายบริหารที่แสดงตัวเลขในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในองค์การไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับเสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ และจรินทร์ เทศวานิช (2536 : 141) ได้ให้ความหมาย

งบประมาณโรงเรียนว่า หมายถึง แผนการเงินของโรงเรียนที่จัดทำขึ้นโดยการกำหนดรายรับ รายจ่ายของงาน โครงการต่าง ๆ ที่จะดำเนินการ เพื่อให้การจัดสรรทรัพยากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย รายรับ รายจ่าย ด้านรายรับ ได้แก่ รายรับจากงบประมาณแผ่นดิน รายรับ จากเงินนอกงบประมาณแผ่นดินและเงินบริจาค ด้านรายจ่าย แบ่งตามหมวดต่าง ๆ ได้แก่ เงินเดือน ค่าจ้างประจำ ค่าจ้างชั่วคราว ค่าตอบแทน ค่าใช้สอย ค่าสาธารณูปโภค ค่าวัสดุ ค่าครุภัณฑ์ ค่าที่ดิน และสิ่งก่อสร้าง เงินอุดหนุน และรายจ่ายอื่น ๆ

เพื่อเผย สนิทวงศ์ ณ อยุธยา (2537: 5-10) กล่าวถึงความสำคัญของ งบประมาณต่อการบริหาร 3 ประการด้วยกันสรุปได้ดังนี้ คือ 1) ใช้ในการวางแผนงาน 2) ใช้ในการประสานงาน 3) ใช้ในการควบคุมการปฏิบัติงาน โดยเปรียบเทียบการปฏิบัติงานจริงกับแผน ในงบประมาณ และณรงค์ สัจพันโรจน์ (2535 : 4-12) กล่าวว่างบประมาณที่ดีควรมีลักษณะ ดังนี้ 1) มีระยะการดำเนินงานที่เหมาะสม 2) ช่วยให้เกิดการประหยัด 3) มีลักษณะชัดเจน 4) มีความถูกต้องเชื่อถือได้ 5) เปิดเผยได้ 6) มีความยืดหยุ่น 7) มีความเชื่อถือได้ในแง่ความบริสุทธิ์ และ 8) งบประมาณที่ดีต้องไม่มีเรื่องอื่น ๆ ที่ไม่ใช่งบประมาณเข้ามาเกี่ยวข้อง ส่วนวันชัย ดนัย ตโมมนุช และไกร เกษทัน (2542 : 54-86) กล่าวว่าขอบข่ายงานด้านงบประมาณ ประกอบด้วย 1) งานบริหารงบประมาณและการเงิน 2) งานพัสดุ ครุภัณฑ์ 3) งานด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับด้านงบประมาณ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.3.1 งานบริหารงบประมาณและการเงิน สำนักงานคณะกรรมการการ ประถมศึกษาแห่งชาติ (2529 ข : 2-31) กล่าวว่าการเงิน คือ งบประมาณที่ใช้ควบคุมดูแลการ ปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพ โดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด และเป็นเครื่องมือควบคุมดูแลการ ปฏิบัติงานหรือเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่กำหนดไว้ล่วงหน้า แต่ในการปฏิบัติจริงอาจ เปลี่ยนแปลงได้ อยู่ที่ความสำคัญของงานแต่ละงาน ซึ่งมีขอบข่ายของงานการเงิน และพัสดุ ได้แก่ งานสารบรรณ งานทะเบียนต่าง ๆ งานประชาสัมพันธ์ งานเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัย งานงบประมาณการเงินการบัญชี งานพัสดุ และงานเกี่ยวข้องกับยานพาหนะ ซึ่ง วันชัย ดนัย ตโมมนุช และไกร เกษทัน (2543 : 83 – 84) กล่าวเสริมว่าการบริหารงบประมาณ การเงิน ได้แก่ 1) จัดตั้งงบประมาณหรือจัดทำแผนการใช้จ่ายเงิน 2) พิจารณานำเสนอเพื่อขอ อนุมัติแผนการใช้จ่ายเงินต่อคณะกรรมการ 3) บริหารเงินทั้งในและนอกงบประมาณให้บรรลุ วัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ 4) ติดตามและรายงานผลการใช้งบประมาณ 5) จัดทำบัญชี แสดงฐานะการใช้จ่ายเงิน 6) ตรวจสอบการใช้จ่ายเงิน 7) เก็บรักษาเงิน 8) เลือกประเภทการฝาก เงิน 9) บรรดารายได้ และผลประโยชน์ของสถานศึกษา 10) เบิกจ่ายเงินประเภทต่าง ๆ 11) เลือกใช้บริการธนาคารได้ตามความเหมาะสมของพื้นที่ และ 12) การขอเปลี่ยนแปลงรายการ ใช้จ่ายเงินตามแผนการใช้จ่ายเงินในกรณีที่มีเหตุอันสมควร

2.3.2 งานพัสดุ ครุภัณฑ์ งานพัสดุเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการเงินมาก การได้มา ซึ่งพัสดุมาจากการซื้อหรือการจ้าง โดยต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบและกฎหมายที่วางไว้ อย่างเคร่งครัด พักของโรงเรียนที่จำเป็น เช่น แก้วอี้ โต๊ะ ของครูและนักเรียน กระดานดำ

ซอลัก ผู้เก็บเอกสาร ธงชาติ เป็นต้น โดยการดำเนินการจัดซื้อ จัดจ้าง และงานการเงินของโรงเรียนที่ทั้งเป็นเงินงบประมาณ เงินนอกงบประมาณ และเงินรายได้แผ่นดิน (วันชัย ดนัยตโมนุช และไกร เกษทัน (2543 : 84 – 85) กล่าวว่า งานพัสดุ ครุภัณฑ์ ได้แก่ 1) เปลี่ยนแปลงแก้ไขรายการครุภัณฑ์ 2) กำหนดคุณลักษณะเฉพาะของครุภัณฑ์ 3) จัดซื้อจัดจ้างตามแผนการใช้เงิน 4) มีอำนาจในการสั่งซื้อ สั่งจ้าง 5) แต่งตั้งกรรมการจัดซื้อจัดจ้าง 6) แต่งตั้งกรรมการควบคุมการก่อสร้าง 7) แต่งตั้งกรรมการตรวจการจ้าง 8) แต่งตั้งกรรมการตรวจรับพัสดุ 9) สั่งจำหน่ายพัสดุครุภัณฑ์ 10) การเบิกจ่าย วัสดุ ครุภัณฑ์ และอุปกรณ์การศึกษา 11) จัดทำทะเบียนควบคุมพัสดุครุภัณฑ์ 12) อำนาจในการรับบริจาควัสดุครุภัณฑ์ ได้ตามความเหมาะสม

2.3.3 งานด้านอื่น ๆ ได้แก่ 1) ระดมทรัพยากรจากองค์กรและสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน และสังคมเพื่อใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 2) ดำเนินการด้านกองทุนเงินกู้ยืม เพื่อการศึกษา (ในระดับ ม.ปลาย) 3) รักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับทรัพย์สินของทางราชการ (วันชัย ดนัยตโมนุช และไกร เกษทัน 2543 : 86) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2545 ที่ระบุให้ครอบครัว ชุมชนเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถาบันสังคมอื่น ๆ ให้แก่สถานศึกษาโดยองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นส่งเสริมและให้แรงจูงใจในการระดมทรัพยากรดังกล่าว โดยจัดอาคารเรียนแลสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม จัดสื่อวัสดุอุปกรณ์และนวัตกรรมที่คุณค่า จัดระบบการเงินที่ก่อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และจัดระบบข้อมูล เครือข่ายการเรียนรู้ของโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน ทั้งทรัพยากรในด้านการเงิน ทรัพยากรในด้านสภาพแวดล้อมทางกาย และทรัพยากรในด้านวัสดุอุปกรณ์จึงเป็นทรัพยากร เพื่อการเรียนการสอนที่มีส่วนสนับสนุนให้การดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนเป็นไปอย่างราบรื่น คล่องตัว และตรงเป้าหมาย (กรรณิการ์ ภิญญาคง 2541 : 22)

จะเห็นว่าในการบริหารงานงบประมาณของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่อยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้น มีรูปแบบและระบบงบประมาณรายจ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้จำแนกออกเป็นแผนงานและรวมกลุ่มงานประจำ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านบริหารทั่วไป 2) ด้านบริการชุมชน และสังคม 3) ด้านการเศรษฐกิจ 4) ด้านการดำเนินงานอื่น ๆ ซึ่งแผนงานการศึกษานั้นเป็นแผนงานหนึ่งในงานด้านบริหารชุมชนและสังคม ได้แก่งานโรงเรียน งานนิเทศ กิจกรรมเด็กและเยาวชน การบริการผลิตสื่อการสอน ฯลฯ (กรมการปกครอง 2542 : 3-9) ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ถ่ายโอนงบประมาณ ค่าวัสดุรายหัวค่าอาหารกลางวัน และอาหารเสริม (นม) ตามเกณฑ์ที่สำนักงานงบประมาณจัดสรรให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเบิกจ่ายในลักษณะการเบิกจ่ายงบประมาณแทน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม 2544 : 1-2) โดยคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล จะมีหน้าที่จัดทำแผนพัฒนาตำบลและงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อเสนอให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลพิจารณาให้ความเห็นชอบ และรายงานผล

การปฏิบัติงานการใช้จ่ายเงินให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลทราบอย่างน้อยปีละ สองครั้ง (การการปกครอง. 2538 : 66)

กรมประชาสงเคราะห์ (รุ่งรัตน์ เจริญสุข 2541 : 15-18) กล่าวถึงงบประมาณด้านครู พี่เลี้ยงเด็กหรือผู้ช่วยครู ในสถานบริบาลเด็กก่อนวัยเรียนว่า ได้แก่ค่าจ้างครู พี่เลี้ยงเด็กหรือผู้ช่วยครู ไม่มีเกณฑ์ตายตัว ทั้งนี้เพราะผู้ที่เข้ามาทำงานจะต้องผ่านการอบรมความรู้ก่อน โดยพิจารณาถึงบุคลิกภาพ และกิริยาท่าทางประกอบคุณวุฒิของครู ซึ่งควรมีคุณวุฒิขั้นต่ำอย่างน้อย ม.6 จึงจะสามารถขอรับใบอนุญาต ให้เป็นครูจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้และอัตราเงินเดือนขึ้นอยู่กับวุฒิเป็นสำคัญ และจะพิจารณาจากความชำนาญ ประสบการณ์ทำงานรวมถึงลักษณะงานที่ได้รับมอบหมายควบคู่กันไป

สรุปได้ว่าการบริหารงานงบประมาณในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึงการจัดทำบัญชีการเงิน ทะเบียนพัสดุ ครุภัณฑ์ ตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และการระดมทรัพยากรการลงทุนเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา เงินเดือน ค่าตอบแทน ค่าฝึกอบรม เพื่อพัฒนาครู พี่เลี้ยงเด็ก หรือผู้ช่วยครู และบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้อง ค่าใช้จ่ายในการจัดการเรียนการสอน ค่าอาหารกลางวันอาหารเสริม (นม) ค่าพัสดุ ครุภัณฑ์ สื่อการเรียนการสอน และอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์การบริหารส่วนตำบลรับผิดชอบ

2.4 การบริหารทั่วไป

วิไล ธนวิวัฒน์ (2541 : 16) กล่าวว่า การบริหารงานทั่วไปของโรงเรียน ก็คือ กิจกรรมภายในโรงเรียนโดยกลุ่มบุคคลหลายฝ่าย เพื่อให้ให้นักเรียนมีการพัฒนาการ ทั้งด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ และสติปัญญาตลอดจนเป็นสมาชิกที่ของสังคมตลอดไป

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 64-67) การบริหารงานทั่วไป หมายถึง การจัดระบบบริหารองค์กร การให้บริหารงานอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุตามมาตรฐาน และคุณภาพที่กำหนดไว้ โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ การประสานงาน การส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกต่างๆ การให้บริการ การศึกษาทุกรูปแบบโดยมุ่งให้สถานศึกษาใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง องค์กรและชุมชน เพื่อให้การศึกษามีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล

ยุพิน โตสารเดช (2549 : 32) ได้กล่าวว่าการบริหารงานทั่วไป หมายถึงการจัดระบบการบริหารของหน่วยงานทุกๆ ด้าน เพื่อให้บรรลุตามมาตรฐาน คุณภาพ และเป้าหมายที่หน่วยงานกำหนดไว้

วันชัย ดนัยตโมนุช และไกร เกษทัน (2543 : 88 – 92) กล่าวถึงงานด้านการบริหารทั่วไป ว่าประกอบด้วยงาน 5 ด้านด้วยกันคือ

2.4.1 งานธุรการและสาร หมายถึง แนวทางการบริหารงานด้านธุรการ การเงิน และพัสดุในชั้นเด็กเล็ก ว่าควรดำเนินการดังนี้ 1) ดำเนินงานสารบรรณให้เป็นไปโดยเรียบร้อย 2) ควบคุมการดำเนินงานทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับชั้นเด็กเล็กให้เป็นไปตามระเบียบของทางราชการ 3) จัดทำเอกสารหลักฐานต่าง ๆ เช่น สมุดหมายเหตุรายวัน ทะเบียนครู นักเรียน บัญชีเรียกชื่อ

สถิติต่าง ๆ ให้สมบูรณ์ ถูกต้องเป็นปัจจุบัน 4) ควบคุมการปฏิบัติเกี่ยวกับการเงิน พัสดุครุภัณฑ์ ให้ถูกต้องตามระเบียบ 5) สร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานอื่น ๆ ในด้านงานธุรการ การเงิน และพัสดุ

2.4.2 งานทะเบียน สถิติและรายงาน หมายถึงงานทะเบียนและรายงานที่โรงเรียนต้องบันทึกไว้ เพื่อสะดวกแก่การค้นคว้าอ้างอิง วางแผนและแก้ปัญหา งานรักษาความปลอดภัย อาคารสถานที่ กำหนดมาตรการในการรักษาความปลอดภัย ทั้งด้านวัสดุ อุปกรณ์ และเอกสารต่าง ๆ และรวมทั้งงานประชาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของงานธุรการที่ช่วยในการสร้างความเข้าใจในอันติระหว่างโรงเรียนและความร่วมมือสนับสนุนช่วยเหลือของชุมชนต่อโรงเรียน เพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จลุล่วงได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดทำสำมะโนนักเรียน เป็นการสำรวจเด็กซึ่งอยู่ในท้องที่อันเป็นที่ตั้งโรงเรียนที่อยู่ในเกณฑ์เข้าโรงเรียนตามกฎหมาย การทำนายปริมาณนักเรียน (Student Projection) โดยใช้วิธีทางสถิติที่ผู้วางแผนการจัดการศึกษาจัดทำขึ้นโดยอาศัยสถิติจำนวนนักเรียนในอดีต และสถิติการเพิ่มหรือลดปริมาณนักเรียน เพื่อประโยชน์ในการวางแผนการศึกษา ในด้านการจัดอาคารสถานที่ อุปกรณ์และครูให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนแต่ละปี และเพื่อประโยชน์ในการจัดโปรแกรมอย่างอื่นล่วงหน้า โดยที่แมคาฟี และ ลีออง (Mc Afee and Leong, 1994 : 201) ได้สรุปชนิดและรูปแบบของรายงาน และวิธีการรายงานพัฒนาความก้าวหน้าในระดับปฐมวัยว่ามี 2 รูปแบบ คือ 1) แบบบรรยาย (Narrative Report) และ 2) แบบคะแนนหรือการประมาณค่า (Grade or Rating) ซึ่งฮอปกินส์ (Hopkins : 1990) กล่าวเสริมว่าการรายงานพัฒนาการความก้าวหน้าเป็นวิธีการที่เหมาะสมที่สุด เนื่องจากวิธีนี้ครอบคลุมถึงผลสำเร็จ (Achievement) ความพยายาม (Effort) ทศนคติ (Attitude) และพฤติกรรม (Behavior) ของเด็ก แบบรายงานที่ดีควรเน้นความสามารถ หรือความถนัด (Strength) ของเด็ก ขณะเดียวกันควรสื่อสารถึงสิ่งที่เด็กควรได้รับการช่วยเหลือ (Concern) และคำแนะนำต่าง ๆ (นภเนตร ธรรมบวร. 2540 : 139)

2.4.3 งานอาคารสถานที่ หมายถึง การจัดหาและการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งควบคุมดูแลรักษาภายในบริเวณโรงเรียน พร้อมทั้งอาคารสถานที่ให้คงสภาพดีและสนองต่อวัตถุประสงค์ขององค์การแลชุมชนได้อย่างพอเพียง โดยที่โรงเรียนระดับปฐมวัยต้องเป็นสถานที่เล่าเรียนที่มีบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่สนุกและเหมือนบ้าน อาคารสิ่งแวดล้อม ห้องเรียนห้องอาหาร ห้องครัว ห้องน้ำ ต้องจัดปรับให้สวยงาม สะอาด เหมาะสมกับการเป็นสถานที่เล่าเรียนของเด็กปฐมวัย ขอบข่ายงานอาคารสถานที่ครอบคลุมลักษณะงาน 5 อย่าง ได้แก่การจัดสร้างอาคารสถานที่ การใช้อาคารสถานที่ การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ การควบคุมดูแลอาคารสถานที่ และการประเมินการใช้อาคารสถานที่ การจัดตั้งอาคารสถานที่สำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย มีหลักสำคัญดังนี้ 1) สถานที่ตั้งควรอยู่ในการคมนาคมสะดวก สิ่งแวดล้อมและอากาศถ่ายเทได้ดี ห่างไกลจากโรงงานอุตสาหกรรมมีบริเวณกว้างขวาง มีรั้วรอบบริเวณโรงเรียน 2) อาคาร ควรเป็นแบบที่กันแดดกันฝนได้เป็นอย่างดี เพราะเด็กวัยนี้ยังช่วยเหลือตัวเองได้ไม่เต็มที่ ควรเป็นอาคารชั้นเดียวหรือไม่เกินสองชั้น ระเบียงหน้าห้องกว้าง รั้วระเบียงสูงและแข็งแรง มีทางออกฉุกเฉิน ตั้งอยู่ในทิศทางที่ลมผ่าน

และมีแสงสว่างพอเหมาะ ทาสีอ่อน ๆ สวยงามทั้งภายในและภายนอก ควรมีห้องต่าง ๆ คือ ห้องเรียน ห้องธุรการ ห้องพักครู ห้องประชุมห้องพยาบาล ห้องเตรียมอาหาร ห้องอาหาร ห้องนอน ห้องน้ำ – ห้องส้วม 3)บริเวณ ควรแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ บริเวณสนามเด็กเล่น ควรอยู่ใกล้ห้องและบริเวณอื่น ๆ ซึ่งบางส่วนควรจะทำเป็นเนิน บางส่วนขุดเป็นบ่อปลาขนาดเล็ก บางส่วนปลูกต้นไม้ เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

อารมณี สุวรรณपाल (2537 : 112-113) กล่าวถึงอาคารเรียนของเด็กอนุบาลว่า ควรเป็นอาคารชั้นเดียว ขนาดเหมาะสมกับจำนวนเด็ก มีระเบียบกว้างขวางสำหรับเด็กเล็กได้ อย่างสะดวกสี่ของอาคารทั้งภายนอกและภายในควรมีสีที่เย็นตา อาจเป็นสีเขียวอ่อน สีฟ้าหรือสี เหลือง เป็นอาคารที่ระบายความชื้นได้ดี แสงสว่างเข้าได้เต็มที่ และมีอากาศถ่ายเทสะดวก ส่วนพื้นอาคารเป็นซีเมนต์ หรือไม้ก็ได้แล้วแต่แบบ แต่พื้นห้องไม่ควรขัดมันจนลื่นเพราะจะเป็น อันตรายต่อเด็ก และมณฑิภา สุจริตกุล (2540 : 46) กล่าวถึงการจัดการด้านอาคารสถานที่ควร ดำเนินการดังนี้ 1) ห้องเรียนต้องมีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 35 ตารางเมตร และต้องเป็นห้องโล่งไม่มี เสากลางห้องหรือสิ่งกีดขวาง การระบายอากาศของห้องเรียนต้องถ่ายเทได้ดี มีทางเข้าออกสอง ทาง แต่ละทางต้องกว้างไม่น้อยกว่า 80 เซนติเมตร และมีแสงสว่างส่องถึง 2) ห้องนอน ต้องมีสัดส่วนพื้นที่ต่อนักเรียนไม่น้อยกว่า 1.2 ตารางเมตรต่อคน 3) ห้องน้ำ – ห้องส้วม ต้องมี ความสะอาดถูกสุขลักษณะ มีบังตาหรือประตูส้วมโดยไม่มีกลอนประตู และต้องตั้งอยู่ไม่ไกลจาก ห้องเรียนหรืออยู่ในห้องเรียนก็ได้ สำนักงานคณะกรรมการเอกชน (2535 : 112 – 118 อ้างถึง ใน วาม ดุลยากร 2540 : 11 – 13) กล่าวเสริมในทำนองเดียวกันว่า ห้องเรียนเด็กอนุบาล ควรเป็นห้องโล่งไม่มีเสา หรือสิ่งกีดขวางอากาศถ่ายเทได้สะดวก ความเข้มของแสงสว่างภายใน ไม่น้อย 200 วัตต์ สม่่าเสมอทั้งห้องมีทางเข้าออก 2 ทาง และกว้างไม่น้อยกว่า 80 เซนติเมตร ถ้ามีทางเดียวควรกว้างไม่น้อยกว่า 1.60 เมตรควรมีครุภัณฑ์ประจำห้อง ได้แก่โต๊ะครูสูง ประมาณ 45-50 เซนติเมตร เก้าอี้ครูสูงประมาณ 25 – 30 เซนติเมตร กระดานสำหรับครูครู สูงจากพื้นถึงขอบล่าง 60 เซนติเมตร และควรมีแผ่นป้ายติดผลงาน ตู้หรือชั้นเก็บอุปกรณ์ เครื่องใช้ต่าง ๆ ของนักเรียน โต๊ะเก้าอี้ครูครูสูงใกล้เคียงกับของเด็ก นอกจากนั้นควรมีห้อง ประกอบอื่น ๆ ด้วยคือ 1)ควรมีที่รับประทานและอุปกรณ์ที่จำเป็น เช่นโต๊ะที่มีความสูงขนาด เดียวกับโต๊ะและเก้าอี้เรียน 2) ห้องพยาบาล ควรมีเครื่องเวชภัณฑ์ที่ใช้ในการปฐมพยาบาล เบื้องต้น 3) ห้องนอน ถ้าพื้นเป็นไม้ให้ใช้เสื่อปูนอนได้ ถ้าเป็นพื้นซีเมนต์ควรมีที่รองนอน เช่น ที่นอน ผ้านวมหรือที่นอนฟองน้ำ 4) ห้องน้ำ ควรมีที่วางสบู่ ชันแลรราวตากผ้า การจัด สภาพแวดล้อม ในสถานศึกษาปฐมวัยนั้นมีความสำคัญต่อเด็กเป็นอย่างยิ่ง ต้องคำนึง 1) ความ สะอาด ความปลอดภัย 2) ความมีอิสระอย่างมีขอบเขตในการเล่น 3) ความสะดวกในการทำ กิจกรรม 4) ความพร้อมของอาคารสถานที่ เช่น ห้องเรียน ห้องน้ำ ห้องส้วม สนามเด็กเล่น 5) ความเพียงพอเหมาะสมในเรื่องขนาด น้ำหนัก จำนวน สีของสื่อและเครื่องเล่น 6) บรรยากาศในการเรียนรู้ การจัดที่เล่นและมุมประสบการณ์ต่าง ๆ (กรมวิชาการ. 2546 : 87)

2.4.4 งานกิจการนักเรียนและบริการ หมายถึงงานต่าง ๆ ที่สนับสนุนการจัด ประสบการณ์ ซึ่งสถานศึกษาจัดบริหารเพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ซึ่งการ

บริหารงานกิจการนักเรียนต้องดำเนินงานให้ประสานสัมพันธ์กันทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา โดยคำนึงถึงปรัชญาแนวคิด ขอบข่ายของงาน จุดมุ่งหมายและกระบวนการบริหารงานกิจการนักเรียนจะเน้นการบริการในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งครอบคลุมงานหลัก 3 งาน คือ งานการรับนักเรียน งานบริการและงานกิจกรรมเสริมประสบการณ์สำหรับนักเรียน 2) การรับนักเรียน การแบ่งกลุ่ม และการเลื่อนชั้น 3) รายงานเกี่ยวกับนักเรียน 4) การรักษาระเบียบวินัยของโรงเรียน 5) บริการแนะแนวนักเรียน 6) การบริการเกี่ยวกับสุขภาพของนักเรียน 7) กิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน เป็นการบริหารและนิเทศงานกิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนแต่ไม่เกี่ยวกับการสอนในห้องเรียน โดยการบริหารกิจการนักเรียน จะเริ่มตั้งแต่ก่อนที่เด็กจะเข้าโรงเรียน จนกระทั่งเด็กจบออกจากโรงเรียนไปแล้วและสรุปว่า ได้แก่การสำรวจสำมะโนนักเรียน การรับเด็กเข้าเรียน การลงทะเบียนเรียน การแบ่งกลุ่ม แบ่งชั้นเรียน การปฐมนิเทศ การให้ทุนการศึกษา การจัดกิจกรรมนักเรียน การบริการสวัสดิการนักเรียน การรักษาระเบียบวินัยและความประพฤตินักเรียน การทำประวัตินักเรียน การติดตามและประเมินผลเมื่อนักเรียนสำเร็จไปแล้ว

2.4.5 งานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน หมายถึง การสร้างความเข้าใจในอันดี ระหว่างกลุ่มบุคคลใดกลุ่มบุคคลหนึ่งกับประชาชน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เสนอรายงานให้ประชาชนทราบเกี่ยวกับกิจการต่าง ๆ ของโรงเรียน 2) สร้างความเชื่อถือ ความมั่นใจ และความนิยมที่มีต่อโรงเรียนให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน 3) สนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษา 4) ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจในความสำคัญของการศึกษาและเกิดความรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ 5) ส่งเสริมให้ครูกับผู้บริหารมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น 6) สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวระหว่างบ้านโรงเรียนและชุมชน 7) ประเมินความต้องการของผู้ปกครอง 8) แก้ไขปัญหาและสิ่งที่จะทำให้ประชาชนเข้าใจในโรงเรียนผิด โดยมีหลักการดังนี้ 1) ดำเนินด้วยความบริสุทธิ์ใจตรงไปตรงมา 2) การติดต่อให้เป็นไปทางบวก ไม่มุ่งปฏิเสธข่าวแต่มุ่งสร้างข่าวดี 3) ดำเนินอย่างต่อเนื่องไม่หยุดยั้ง 4) พยายามสร้างความเข้าใจในให้เกิดขึ้นโดยทั่วไปโดยไม่จำกัดวง 5) พร้อมทั้งจะรับฟังความคิดเห็นและรับข้อเสนอแนะของประชาชน 6) ใช้วิธีการง่าย ๆ และเป็นกันเอง ซึ่งพวงผกา จิตติศรา (2543 : 26) กล่าวเสริมว่า บุคคลในสังคมแต่ละชุมชนมีส่วนร่วมในการการศึกษา และครูเป็นตัวจักรที่สำคัญที่จะทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นอย่างดี ทำให้ชุมชนเห็นความสำคัญของโรงเรียนที่มีหน้าที่สำคัญในการจัดการศึกษาและคิดว่าการศึกษาจะช่วยพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้า ชุมชนและโรงเรียนไม่สามารถแยกจากกันได้ต้องพึ่งพาอาศัยกัน

นภเนตร ธรรมบวร (2540 : 137-148) กล่าวว่า การสื่อสารกับผู้ปกครองมี 2 รูปแบบคือ 1) แบบเป็นทางการ ได้แก่การประชุมผู้ปกครองสมุทรวรงานประจำปี รายงานความก้าวหน้า จดหมาย เพื่อสรุปพัฒนาการของเด็ก 2) แบบไม่เป็นทางการ ได้แก่การจัดบอร์ดแสดงผลงานเด็ก ผลงานเด็กที่แจกให้เด็กกลับบ้าน การสนทนาพูดคุย รวมถึงการส่งข้อความต่าง ๆ ถึงผู้ปกครอง ซึ่งมีข้อเสนอแนะในการสื่อสารดังกล่าวที่ครูควร ตระหนัก คือ

1. การพูดคุยกับผู้ปกครอง ควรเป็นลักษณะการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แบ่งปันข้อมูล ซึ่งกันและกันเกี่ยวกับตัวเด็ก
2. ครูควรมีแบบบันทึกความก้าวหน้า เกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ของเด็ก เพราะสิ่งเหล่านี้ทำให้การสื่อสารกับผู้ปกครองมีความหมายมากขึ้น
3. ครูควรใช้ภาษาที่เรียบง่าย ชัดเจน รัดกุม ไม่เป็นวิชาการมากเกินไป
4. ครูสรุปและเลือกข้อมูลจากผู้ปกครองสนใจและต้องการซึ่งอาจให้เด็กมีส่วนร่วมด้วย
5. ถ้อยคำการสื่อสารควรชัดเจนตรงไปตรงมา ให้กำลังใจผู้ปกครอง และคำนึงเสมอว่า เด็กทุกคนมีศักยภาพ (Potential) และความต้องการแตกต่างกัน
6. ครูควรเตรียมตัวตอบคำถามและข้อสงสัยของผู้ปกครองไว้ล่วงหน้า
7. ตระหนักถึงคำพูดและความคิดเห็นที่อาจส่งผลกระทบต่อครอบครัวและตัวเด็ก
8. กระตุ้นให้ผู้ปกครองนำผลการประเมินไปใช้ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เด็กที่บ้าน

สรุปได้ว่างานบริหารทั่วไป หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับงานด้านต่าง ๆ ได้แก่ งานทะเบียน สถิติและรายงาน เช่น การเก็บข้อมูลของเด็กและบุคลากรครู พี่เลี้ยงเด็ก จัดทำปฏิทิน การปฏิบัติงาน งานทะเบียน สถิติและรายงาน เกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและตัวเด็ก งานอาคารสถานที่ ได้แก่ ปรับปรุงบริเวณ อาคารสถานที่ การจัดสภาพแวดล้อมให้สะอาดและปลอดภัย มีขอบเขตสะดวกสบาย มีความพร้อมของอาคารสถานที่อย่างเพียงพอเหมาะสม เช่น ห้องเรียน ห้องน้ำ ห้องส้วม ห้องนอน ห้องพยาบาล สนามเด็กเล่น และงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน

3. องค์การบริหารส่วนตำบลกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

รูปแบบการส่งเสริมการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมี 3 รูปแบบ คือ (ชมรมพัฒนาความรู้ด้านระเบียบกฎหมาย 2543 : 45 – 47)

รูปแบบที่ 1 เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมมาก ในด้านอาคารสถานที่ บุคลากร งบประมาณ วัสดุและการจัดการ โดยจัดในโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด/อำเภอ และโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งสำนักงานการศึกษาแห่งชาติให้การสนับสนุนช่วยเหลือด้านวิชาการ

รูปแบบที่ 2 เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมระดับปานกลาง ให้องค์กรส่วนท้องถิ่นรับภาระเกี่ยวกับการจ้างครูพี่เลี้ยง วัสดุฝึก สื่อต่าง ๆ โรงเรียนให้สถานที่ จัดอาหารเสริม (นม) อาหารกลางวัน และดูแลด้านวิชาการ

รูปแบบที่ 3 เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมน้อย ก็ให้โรงเรียนรับผิดชอบเป็นส่วนใหญ่ ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบบางส่วน เช่น ค่าจ้างครูพี่เลี้ยง หรือค่าวัสดุ/สื่อ เป็นต้น

การเลือกใช้รูปแบบในการถ่านโอน หรือส่งเสริมการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถเลือกรูปแบบตามความพร้อมเป็นหลักได้ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรพัฒนาจากรูปแบบที่ 3 เป็นรูปแบบที่ 2 และรูปแบบที่ 1 ตามลำดับ เพื่อเข้าสู่รูปแบบการดำเนินการที่เป็นอิสระต่อไป ทั้งนี้ควรดำเนินการ ให้ได้รูปแบบที่ 1 ภายในปี พ.ศ. 2542

ภาพที่ 2 รูปแบบการส่งเสริมการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ที่มา : ชมรมพัฒนาความรู้ด้านระเบียบกฎหมาย 2543 : 46

การดำเนินการขององค์กรบริหารส่วนตำบล สำนักงานคณะกรรมการการ
ประถมศึกษาแห่งชาติ มีนโยบายลดภาวะการณจัดการศึกษาระดับปฐมวัย โดยถ่ายโอนการจัด
การศึกษาอนุบาล 3 ขวบให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในปีการศึกษา 2544 โดยมี

เป้าหมาย ดังนี้ 1) โรงเรียนในสังกัดจะไม่จัดอนุบาล 3 ขวบ 2) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สนับสนุนด้านวิชาการและมาตรฐานคุณภาพ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความพร้อมในการจัดการอนุบาล 3 ขวบ ซึ่งในการดำเนินงานได้ประสานงานกับกระทรวงมหาดไทย และแจ้งให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดดำเนินการตามนโยบาย โดยให้ความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) ด้านอาคารสถานที่ หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดขาดแคลนอาคารสถานที่ในการจัดอนุบาล 3 ขวบ และประสงค์จะขอใช้อาคารสถานที่ของสถานศึกษา ให้ดำเนินการทาระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการขอใช้อาคารสถานที่สถานศึกษา พ.ศ.2539 2) ด้านครูอัตราจ้างหรือครูที่ทำการสอนอนุบาล 3 ขวบเดิมในระหว่างที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่สามารถจ้างครูผู้สอนอื่นมาทดแทนได้ ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือดำเนินการสอนในปีการศึกษา 2544 ไปตามเดิมก่อน 3) ด้านวิชาการ ให้สถานศึกษาสนับสนุนด้านวิชาการแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งในด้านด้านการเป็นห้องเรียนต้นแบบและสนับสนุนเอกสารสื่อต่าง ๆ นอกจากนั้นยังได้เตรียมการถ่ายโอนงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย (อนุบาล 3 ขวบ) ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม 2544 : 1-2)

สภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดหนองคาย

การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดหนองคาย ในปัจจุบันมีทั้งสิ้นจำนวน 343 แห่ง ดำเนินการเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้รับการถ่ายโอนจากกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทย ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 โดยมีการดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2544 รวมจำนวนทั้งสิ้น 277 แห่ง ประกอบด้วย 1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของกรมการพัฒนาชุมชน จำนวน 176 แห่ง 2) อนุบาล 64 ขวบ สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน แห่ง 3) ศูนย์การศึกษาพิเศษสังกัดกรมสามัญศึกษาจำนวน 21 แห่ง 4) ศูนย์พัฒนาเด็ก สังกัดกรมศาสนา จำนวน 16 แห่ง ทั้งนี้ได้มีการทำข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับใช้อาคารสถานที่เรียน ส่วนบุคลากรที่เป็นครูผู้สอน พี่เลี้ยงเด็กหรือผู้ช่วยครูนั้น ให้องค์การบริหารส่วนตำบลรับไปดำเนินการทั้งหมดโดยส่วนราชการเดิมให้การสนับสนุนด้านวิชาการหรือด้านอื่น ๆ แก่องค์การบริหารส่วนตำบลตามความเหมาะสม ดังนั้นการดำเนินการจัดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดหนองคายยังคงอาศัยความร่วมมือกับหน่วยงานดังกล่าวเป็นบางส่วน

2. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการจัดตั้งเอง มีจำนวนทั้งสิ้น 66 แห่ง ให้องค์การบริหารส่วนตำบลรับผิดชอบในดานวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไป ซึ่งปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีความพร้อมได้ดำเนินการจัดตั้งส่วนการศึกษาเพื่อดำเนินงานด้านการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างเต็มรูปแบบบ้างแล้ว

ในปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดหนองคายนั้น ได้ดำเนินการจัดการศึกษาใน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กรวมทั้งสิ้น 343 แห่งมีนักเรียนระดับปฐมวัยรวม. 2070 คน มีครูสอนพี่เลี้ยง เด็กหรือผู้ช่วยครู จำนวนทั้งสิ้น 1275 คน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยภายในประเทศ

สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ (2542 : 21) ได้ทำการวิจัยเรื่องการกระจายอำนาจสู่การปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่าผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบลเกือบทั้งหมดต้องการจัดการศึกษาด้วยตนเอง เนื่องจากจะทำให้การศึกษาตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นและประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้วยตนเอง สำหรับอำนาจการบริหารจัดการที่ต้องการนั้นต้องการอำนาจการบริหารงานบุคคล การบริหารงานวิชาการ และการบริหารงานงบประมาณ ส่วนระดับการศึกษาที่ต้องจัด เห็นว่าขึ้นอยู่กับความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละแห่ง ในด้านปัญหาอุปสรรคที่เห็นว่าอาจจะเกิดขึ้น คือปัญหาการยอมรับจากภายนอกเกี่ยวกับความรู้และความสามารถขององค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นเรื่องที่องค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละแห่งจะต้องพัฒนาตนเอง

ประภาพรธรรม ไชยวงษ์ (2544 : 199-208) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการวิเคราะห์บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พบว่าบทบาทที่ปฏิบัติจริง องค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมากกว่าการศึกษา ในระบบจัดระดับก่อนประถมศึกษา การศึกษานอกระบบที่จัดมากที่สุด คือ จัดอบรมด้านสิ่งแวดล้อม การศึกษาตามอัธยาศัยครอบคลุมการจัดศูนย์กีฬาันทนาการและที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน เรื่องที่ดำเนินการส่วนใหญ่คือ การป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กนักเรียน และการประชาสัมพันธ์ให้ส่งเด็กเข้าเรียน สำหรับการมีส่วนร่วมในการศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนใหญ่ร่วมจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษา ทั้ง 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ส่วนความคาดหวัง ผู้บริหารสถานศึกษาคาดหวังให้องค์การบริหารส่วนตำบล จัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษาแต่องค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนใหญ่คาดหวังถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับการมีส่วนร่วมทั้ง 2 กลุ่ม คาดหวังให้องค์การบริหารส่วนตำบล ร่วมจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยจัดและมีส่วนร่วมจัดการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ และดำเนินการทั้งด้านงานวิชาการ งานงบประมาณ งานบริหารบุคคล และงานบริหารทั่วไป

ปรัชญา ชูมนาเสียว (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการนำนโยบายการจัดอนุบาล 3 ขวบไปปฏิบัติ ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดชัยนาท ผลการศึกษา พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อจำแนกในแต่ละด้าน พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลจะมีระดับความพร้อมด้านโครงสร้าง

องค์การ ความพร้อมด้านงบประมาณ ความพร้อมด้านบุคลากร และความพร้อมด้านวัสดุ อุปกรณ์ อยู่ในระดับปานกลางสำหรับวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพร้อมของ องค์การบริหารส่วนตำบลพบว่าผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่ มีความเข้าใจใน นโยบาย มีความรู้ความสามารถในการวางแผน มีภาวะผู้นำและมีทัศนคติต่อการนำนโยบายไป ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัจจัยทั้งหมดไม่มีความสัมพันธ์ กับความพร้อมขององค์การ บริหารส่วนตำบล

นิตยา เงินประเสริฐศรี และคณะ (2545 : 1-3) ได้ศึกษาเรื่องความเหมาะสมใน การถ่ายโอนสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเสนอ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ :

1. ความพร้อมของ บริบททางกฎหมาย และการเมืองการปกครองของไทย ยังไม่พร้อมรับนโยบายการถ่ายโอนสถานศึกษาก้าวคือ 1) ยังมีความเชื่อว่าในที่สุดและขัดแย้ง ในการตีความตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้ง 1 ฉบับ กล่าวคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและ ขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543 2) การเมืองและการ ปกครองในระดับท้องถิ่นยังไม่เข้มแข็งไม่เป็นอิสระจากระบบอำนาจอิทธิพล และประชานิยมใน ท้องถิ่นยังไม่มีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็ง 3) นโยบายการถ่ายโอนสถานศึกษาเกิดจากระดับบน และเป็นการบังคับด้วยกฎหมาย ขาดการมีส่วนร่วมในระดับกลางและ 4) ทำที่ของฝ่ายต่าง ๆ ทั้ง ด้านการเมือง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่เป็นไปในทางที่สนับสนุนนโยบายการถ่ายโอน สถานศึกษา

2. ทรรศนะจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับปฏิบัติ 3 ฝ่าย สรุปได้ว่า 1) ฝ่ายรับโอน คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความเห็นว่านโยบายถ่ายโอนภารกิจงาน การศึกษาเหมาะสมตามหลักการกระจายอำนาจ และเป็นภารกิจที่ต้องรับโอนตามกฎหมายแต่ ควรขึ้นอยู่กับระดับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่พร้อมรับภาระในการจัดการศึกษา 2) ฝ่ายถูกโอน คือ ครูและบุคลากรการศึกษาในสังกัด กระทรวงศึกษาธิการ เห็นว่านโยบายถ่ายโอนภารกิจการศึกษาไม่เหมาะสมกับบริบทของไทยใน ขณะนี้ เพราะองค์การท้องถิ่นและประชานิยมยังไม่เข้มแข็ง โดยเฉพาะผู้บริหารขององค์กร ท้องถิ่นส่วนมากไม่มีวิสัยทัศน์ทางการศึกษา โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่มี ความพร้อมในการจัดการศึกษา 3) ฝ่ายประชาชน คือผู้รับบริการ มีความเห็นด้วยกับหลักการ กระจายอำนาจ แต่ไม่ศรัทธาเชื่อมั่นในความพร้อมของการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่น จึงไม่ เห็นด้วยกับการถ่ายโอนกิจการการศึกษา

ลือชัย บุญคุ้ม (2546 : 95-96) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการศึกษาปฐมวัยของ องค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดนครปฐม พบว่า 1) สภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยของ องค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับมากทุกเรื่อง 2) ปัญหาและ อุปสรรคที่พบ คือ ด้านครูพี่เลี้ยงหรือครูผู้สอนขาดความรู้ ความเข้าใจเรื่องการจัดการศึกษา ปฐมวัย ทั้งด้านหลักสูตร การจัดกิจกรรม การวัดและประเมินพัฒนาการของเด็ก ยังไม่มี

อาคารสถานที่ที่เป็นของตนเอง ขาดงบประมาณ สื่อ อุปกรณ์ และเครื่องเล่นสนามสำหรับเด็ก อย่างเพียงพอ การประชาสัมพันธ์สื่อสารกับผู้ปกครองมีน้อยเกินไป ผู้ปกครองให้เวลาดูแล ช่วยเหลือส่งเสริมพัฒนาการเด็กน้อย สำหรับแนวทางแก้ไขมีข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการพัฒนา ครูพี่เลี้ยงหรือครูผู้สอน ด้วยการให้ศึกษา ต่อ การฝึกอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน และ สนับสนุนเอกสารทางวิชาการ ควรจัดให้มีการนิเทศ ติดตาม ช่วยเหลือแนะนำ โดยศึกษานิเทศก์ หรือผู้มีประสบการณ์ เฉพาะด้าน ควรจัดตั้งงบประมาณ หรือ ประสานขอความร่วมมือจาก หน่วยงานต่าง ๆ ในการจัดหาอาคารสถานที่ สื่อ อุปกรณ์ เครื่องเล่น สนาม ให้พอเพียง รวมทั้งสนับสนุนให้ผู้ปกครองได้มีโอกาสพบปะ และรับรู้ข่าวสารข้อมูลในการจัดการศึกษา

เบญจา ลิขิตยั้งวรา (2547 : 86) ได้ทำวิจัยเรื่องการศึกษาบทบาท ที่ปฏิบัติจริง และบทบาทที่คาดหวังของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการจัดการศึกษาในจังหวัดราชบุรี พบว่า โดยภาพรวมระดับบทบาทที่ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับปานกลาง และระดับที่คาดหวังอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทที่ปฏิบัติจริง อยู่ใน ระดับปานกลางทุกด้าน ส่วนบทบาทที่คาดหวัง อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน ได้แก่ด้านการบริหารจัดการและด้านทรัพยากรและเทคโนโลยี เมื่อเปรียบเทียบบทบาท ที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวัง ของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการจัดการศึกษา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านโครงสร้าง พบว่าประสิทธิผลในด้าน การจัดการศึกษาแตกต่างกัน มีบทบาท ที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังต่อการจัดการศึกษา แตกต่างกัน ส่วน เพศ อายุ ระดับการศึกษาตำแหน่งในองค์การบริหารส่วนตำบล ระยะเวลา ที่ดำรงตำแหน่ง ระดับชั้นองค์การบริหารส่วนตำบลที่สังกัดแตกต่างกัน มีบทบาทที่ปฏิบัติจริง และบทบาทที่คาดหวังต่อการจัดการศึกษา ไม่แตกต่างกัน

วันทนา ชันเทศ (2547 : 60-61) ได้ทำเรื่องการจัดสวัสดิการสังคมด้านการ พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครปฐม พบว่าการจัดสวัสดิการสังคม ด้านการพัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครปฐม ทั้งภาพรวมและรายได้ ทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการจัดโครงการอาหารกลางวันมีระดับมากที่สุด รองลงมา คือการจัดสนามเด็กเล่น การจัดศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การจัดอาหารเสริม และการส่งเสริม สุขภาพเด็ก ตามลำดับ ส่วนในด้านการเปรียบเทียบการจัดสวัสดิการสังคมด้านพัฒนาเด็กเล็ก พบว่าการจัดทำแผนการจัดสวัสดิการด้านการพัฒนาเด็กเล็ก และการได้รับสนับสนุนจากบุคคล หน่วยงานภาครัฐและเอกชน แตกต่างกัน ส่วนระดับชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบลและ จำนวนหมู่บ้านในเขตพื้นที่รับผิดชอบที่ต่างกัน มีการจัดสวัสดิการสังคมด้าน การพัฒนาเด็ก เล็กไม่แตกต่างกัน

ยุทธนา มิ่งเมือง (2549 : 47) ได้วิเคราะห์ผลการศึกษา การบริหารงานเทศบาล เมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี ดังนี้

1. การบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในภาพรวมพบว่า มีการบริหารจัดการอยู่ใน

ระดับดีมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการบริหารอยู่ในระดับ 4 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ย จากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการบริการอาหารสะอาดปลอดภัย ด้านบุคลากร ด้านส่งเสริมสุขภาพ ด้านสิ่งแวดล้อมสะอาดปลอดภัย การบริหารจัดการอยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน คือ ด้านส่งเสริมพัฒนาการเด็ก และด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. ข้อเสนอแนะ การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี มี ด้านการส่งเสริมประสบการณ์ ควรมีห้องโสตทัศนศึกษา ควรจัดซื้อเครื่องเล่นสนาม ต้องการให้สอนพิเศษตอนเย็น เพื่อรอผู้ปกครองมารับควรมีเด็กให้เขียนอ่านคล่อง ด้านสิ่งแวดล้อมสะอาดปลอดภัย ควรจัดห้องเรียนเป็นสัดส่วน แยกห้องสื่อวัสดุอุปกรณ์ ควรมีอ่างล้างหน้า แปรงพื้นเป็นสัดส่วน ควรมีห้องน้ำห้องส้วมให้เพียงพอกับจำนวนเด็ก ทางเข้าห้องครัวไม่ควรใช้ทางเดียวกับห้องน้ำ ห้องส้วม เสนอให้มีอาคารเรียนที่มาตรฐานและกว้าง เห็นควรให้ขยายการสอนให้ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ควรมีระเบียบการมารับ มาส่ง เพื่อความปลอดภัย ควรติดมุ้งลวดทุกห้อง ควรขยายสนามเด็กเล่น และจำนวนห้องเรียนให้เพียงพอ ด้านบุคลากร ควรเพิ่มจำนวนครูผู้ดูแลเด็ก ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องการให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มากกว่านี้ควรมีการประสานงานทุกฝ่ายและการประชาสัมพันธ์งานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรแจกชุดนักเรียนและผ้ากันเปื้อนคนละ 3 ชุด สรุปผลการอภิปรายหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเสิงสาง สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า 1) ด้านบุคลากร ขาดบุคลากรทางศึกษาที่มีวุฒิและความรู้ตรงตามสาขาวิชาและความต้องการของชุมชน ต้องการแนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากร ส่วนความคาดหวัง พบว่าควรพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถตามความต้องการของท้องถิ่น 2) ด้านการเงินขาดงบประมาณรองรับการถ่ายโอนการจัดการศึกษา ความต้องการและความคาดหวังที่สอดคล้องกันคือ ควรมีการจัดทำบัญชีการเงิน และพัสดุอย่างเป็นระบบและตรวจสอบได้ 3) ด้านวัสดุและอุปกรณ์ขาดวัสดุอุปกรณ์และบุคลากรที่มีความรู้ในการใช้วัสดุอุปกรณ์ ส่วนความคาดหวัง พบว่าควรใช้วัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการจัดการศึกษา 4) ด้านการบริหารจัดการ บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดความรู้ความเข้าใจ ในการถ่ายโอนการจัดการศึกษา ต้องการให้มีการควบคุมกำกับนิเทศ การจัดการศึกษาของท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบ ส่วนความคาดหวัง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการประสานงานและร่วมมือในการจัดการศึกษากับหน่วยงานอื่น 5) ด้านโครงสร้างและนโยบาย ขาดการกำหนดโครงสร้างการบริหารการศึกษาที่ชัดเจน มีความต้องการและความคาดหวังที่สอดคล้องกัน คือ ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 6) ด้านผลผลิตและการบริหาร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษาขาดความร่วมมือในการกำหนดแนวทางให้ความช่วยเหลือสนับสนุนนักเรียน ส่วนความคาดหวัง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรร่วมมือกับสถานศึกษาในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับของชุมชน

จากเอกสารงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรที่เกิดการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง เพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นและประชาชนซึ่ง เป็นการแบ่งเบาภาระในการจัดการศึกษาของรัฐ โดยให้ส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้วยตนเอง ซึ่งส่วนใหญ่เห็นประโยชน์ของการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง แต่ยังไม่พร้อมรับนโยบายการถ่ายโอน สถานศึกษาในระดับต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ เพราะองค์กรท้องถิ่นและประชาชนยังไม่เข้มแข็งประชาชนขาดความศรัทธาความเชื่อมั่นในความพร้อม โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เล็กที่สุด ยังไม่มีความพร้อมในการจัดการศึกษาได้ในทุกระดับ

ลักษณะการดำเนินการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ส่วนใหญ่ยังคงดำเนินการได้ในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนและการประชาสัมพันธ์ให้ส่งเด็กเข้าเรียนและการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา โดยการจัดการศูนย์พัฒนาเด็ก เพื่อเตรียมความพร้อมในการเรียนในระดับต่อไป ซึ่งการดำเนินการส่วนใหญ่มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลางได้แก่ ดาน โครงสร้างองค์กร งบประมาณ บุคลากรและด้านวัสดุอุปกรณ์ โดยสามารถดำเนินการจัดโครงการอาหารกลางวัน สนามเด็กเล่น อาหารเสริม และการส่งเสริมสุขภาพเด็ก ได้เท่ากัน

ปัญหาการปฏิบัติงานด้านการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ การมีงบประมาณและรายได้ที่จำกัด สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลยังขาดประสบการณ์ ความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่ยังไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบการจัดการศึกษาโดยตรง ปลอมให้ครูพี่เลี้ยง หรือครูผู้สอนทำหน้าที่จัดการเรียนการสอนเอง และนอกจากนั้นยังไม่มีความพร้อมในการบริหารจัดการ ขาดนโยบายและการกำหนดโครงสร้างการบริหารการศึกษาที่ชัดเจน ขาดบุคลากรทางศึกษาที่มีวุฒิและความรู้ตรงตามสาขาวิชา ควรมีการพัฒนาครูพี่เลี้ยงหรือครูผู้สอน ด้วยการให้ศึกษาต่อ การฝึกอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน และการสนับสนุนเอกสารทางวิชาการ ซึ่งการดำเนินการจัดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังต้องการให้มีการควบคุม กำกับ นิเทศการจัดการศึกษาของท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Pallozzi (1981 : 1484) ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบของชุมชนต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของเรียนท้องถิ่นในมลรัฐนิวเจอร์ซีย์ ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่ารูปแบบที่ใช้ในการจัดการศึกษาควรขยายออกไปในรูปแบบของชุมชนเมืองด้วย การจัดการศึกษาในโรงเรียนท้องถิ่นควรร่วมมือทั้งสองฝ่าย โรงเรียนไม่ควรติดอยู่กับนโยบายมากนัก ส่วนฝ่ายชุมชนควรเสนอนโยบาย ที่โรงเรียนจัดขึ้นและอยู่ในวิสัยที่เป็นไปได้การปฏิบัติจะต้องเป็น ไปอย่างต่อเนื่อง

Smith (1987 : 23-27) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทตัวแทนประชาชนในการวางแผนและพัฒนาการศึกษาพบว่า 1) คณะกรรมการ ผู้บริหารโรงเรียนและประชาชนมีความ

ต้องการ ที่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนดำเนินการเพียงฝ่ายเดียว โดยที่คณะกรรมการไม่ได้มีส่วนรับรู้ 3) คณะกรรมการโรงเรียนและผู้บริหาร เห็นพ้องต้องกันว่า โรงเรียนจะเจริญก้าวหน้าขึ้นกว่าเดิม หากได้มีคณะกรรมการดังกล่าวเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

Claycomb (1995 : 1591-A) ได้ศึกษาบทบาทในการตัดสินใจของนักศึกษาระดับท้องถิ่น และผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งเป็นไปตามระเบียบของกฎหมายการปฏิรูปการศึกษาของอังกฤษและเวลส์ ในระหว่างปี 1986-1988 โดยมุ่งเน้นให้เปลี่ยนแปลงอำนาจในการตัดสินใจจากผู้ผลิตทางการศึกษาไปยังผู้บริหารการศึกษาซึ่งได้แก่ ผู้ปกครอง สมาชิกชุมชน ที่ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารของคณะกรรมการโรงเรียน การเก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์ และการสังเกตจากครูใหญ่ ผู้บริหารในคณะกรรมการโรงเรียนที่เป็นผู้ปกครอง ประธานคณะกรรมการโรงเรียนและผู้บริหารจากโรงเรียน 5 โรงเรียน ผลจากการศึกษาพบว่า แม้ว่าจะส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอำนาจการตัดสินใจไปเป็นของผู้ปกครอง ชุมชน ครู และตัวแทนรัฐบาล ส่วนท้องถิ่นก็ตาม นักการศึกษาวิชาชีพก็ยังมีบทบาทในการควบคุมการตัดสินใจของโรงเรียน โดยเฉพาะนักการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาการสอน นอกจากนี้ผู้บริหารส่วนท้องถิ่นได้เข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจบางเรื่องมากขึ้น

Jerry E. (1996 : 2532-A) ได้สรุปการมีส่วนร่วมของครอบครัวชุมชนชาวแอฟริกันอเมริกัน และชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในทางเลือกแบบเปิดในการเข้าเรียนในมลรัฐมินเนโซต้า ดังนี้ ผู้ปกครองไว้วางใจในระบบการเรียนแบบเปิด โดยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับทางเลือกทางการศึกษา แต่ข้อมูลเหล่านี้มีจำกัด ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอิทธิพลต่อการศึกษาของนักเรียนเป็นอย่างมาก ส่วนผู้ปกครองที่ไม่มีส่วนร่วมเพราะไม่เข้าใจในระบบการศึกษา จึงมีทางเลือกน้อย มีความเชื่อว่าโรงเรียนเท่านั้นเป็นผู้มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียน

Delaney (1997 : 2349-A) ได้ศึกษาความร่วมมือของผู้ปกครอง และสมาชิกในชุมชน ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับท้องถิ่น ภายใต้ระบบของโรงเรียนแห่งรัฐ/สาธารณะ โดยเน้นการศึกษาทัศนคติของผู้ปกครอง เกี่ยวกับการมีบทบาทในฐานะเป็นตัวแทนที่อยู่ในคณะกรรมการโรงเรียนที่เป็นระบบประชาธิปไตย ตลอดจนความพึงพอใจ/ไม่พอใจ ต่อช่องทางการสื่อสาร ผลการศึกษาพบว่า

- 1) ความแตกต่างของการมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับบทบาทในการตัดสินใจของผู้ปกครองกับนักการศึกษา มีผลทำให้เกิดความตึงเครียดระหว่างกลุ่มทั้ง 2 ได้
- 2) ช่องทางการสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองที่เหมาะสมจะต้องเกี่ยวข้องกับเด็กหรือสถานการณ์ที่ไม่ก่อให้เกิดการโต้แย้งระหว่างกันได้
- 3) การเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารแบบสองทางอย่างเปิดเผยและต่อเนื่องจะเพิ่มให้ผู้ปกครองมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมมากขึ้น
- 4) การที่ไม่ส่งเสริมให้มีการร่วมมืออย่างใกล้ชิดและเปิดเผย จะนำไปสู่การโต้แย้งและประท้วงเกิดขึ้นได้
- 5) เสียงเรียกร้องจากนักธุรกิจมืออาชีพมีบทบาทมากกว่าเสียงเรียกร้องจากบุคคลกลุ่มอื่น ๆ ในการทำให้ผู้บริหารโรงเรียนได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการ

Rideout (1997 : 3384) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน (School-Based Management) ในนิวฟันด์แลนด์และลาบราดอร์ โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียทางการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับท้องถิ่น โดยส่วนมากดำเนินการโดยการตั้งสภาโรงเรียน การจัดทำข้อมูลใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ความคิดเห็นของผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ครูใหญ่และศึกษานิเทศก์ ในด้านงบประมาณ หลักสูตร บุคลากร สภาโรงเรียน และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองไม่เคยเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเลย ส่วนครู อาจารย์ มีบทบาทร่วมในการจัดการศึกษาเพียงเล็กน้อยและในขอบเขตจำกัด ส่วนผู้บริหารมีบทบาทส่วนร่วมมากที่สุด ผู้ปกครองและครู อาจารย์ มีความต้องการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ และความร่วมมือในการดำเนินการจัดการศึกษาและต้องการให้สภาโรงเรียนทำหน้าที่ให้คำปรึกษา หรือดำเนินการดังกล่าว และต้องการให้มีการปรับปรุงแนวทางการดำเนินงาน โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้น ตลอดจนต้องการให้มีการกระจายอำนาจในการส่งงบประมาณไปยังโรงเรียนโดยตรง ตลอดจนการปรับปรุงหลักสูตรระดับท้องถิ่น

Brittingham (1998 : 1406-A) ได้ศึกษาลักษณะการเปรียบเทียบความร่วมมือที่ประสบความสำเร็จระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชนของโรงเรียนแห่งหนึ่งในมลรัฐวิสคอนซิน ซึ่งโรงเรียนทุกโรงเรียนจะต้องปฏิบัติตามหมาย ข้อที่ 8 ของการศึกษาแห่งชาติ ได้ระบุว่า “ทุกโรงเรียนจะต้องส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกับครอบครัวในการส่งเสริมให้นักเรียนมีความงอกงามในด้านสังคม อารมณ์ และวิชาการ” โรงเรียนดังกล่าวมีความเชื่อว่าคุณภาพการสอนจะต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยครูจะต้องมีการสื่อสารเป็นประจำให้ผู้ปกครองทราบว่าโรงเรียนได้สอนอะไรให้ลูกหลานของเขา สอนอย่างไร และผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนอย่างไร ลักษณะสำคัญของโรงเรียนแห่งนี้ได้ก็คือ ยึดหลักภาวะผู้นำความร่วมมือและการสื่อสาร โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาสภาพต่างๆ ในการจัดการศึกษาให้กับเด็ก เยาวชนและครอบครัว สิ่งนี้เป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความร่วมมืออย่างเข้มแข็ง ระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน ในการสร้างความร่วมมือดังกล่าว จะต้องเกิดขึ้นภายใต้บรรยากาศความร่วมมือที่เน้นการไว้วางใจซึ่งกันและกัน ให้ทุกฝ่ายเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการร่วมกัน และมีการสื่อสารระหว่างกันอย่างตรงไปตรงมา

Stone (2001 : 78-A) ได้วิจัยบทบาทของครูผู้ดูแลเด็กในการจัดกิจกรรม ประสพการณ์ เพื่อเตรียมความพร้อมด้านการอ่านหาความสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัย อายุ 4 ปี พบว่า การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาติดตาม ปรับปรุงงานวิจัยเดิม โดยให้สารสนเทศเชิงพัฒนาเกี่ยวกับโอกาสการรู้หนังสือที่สัมพันธ์กับการอ่าน ซึ่งครูผู้ดูแลเด็กจัดหนังสือที่หลากหลายเนื้อหาไว้สำหรับการฝึกอ่านของเด็ก กลุ่มตัวอย่างเป็นครูที่สอนเด็กปฐมวัย อายุ 4 ปี จากศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 10 ศูนย์ โดยหาข้อมูลจากการสัมภาษณ์รายการหนังสือ แบบสอบถาม และแบบสังเกต ผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมการอ่านที่มีหลากหลายมากขึ้นแปรผันไปตามสภาพห้องเรียน ครูส่วนใหญ่ใช้กิจกรรมการอ่านและการเขียนในแผนการสอน ไม่มีชั่วโมงการอ่านหนังสือนิทาน

หนังสือในห้องเรียน สำหรับฝึกอ่านที่มีคุณภาพทางวรรณคดีน้อย มีข้อจำกัดการเปลี่ยนหมุนเวียนหนังสือสำหรับฝึกอ่านใหม่ ๆ ในห้องเรียน และการเลือกใช้แหล่งทรัพยากร

Maddox (2002 : 112-A) ได้วิจัยกลยุทธ์การสอนและบทเรียนตัวอย่างที่หลากหลายสำหรับครูเพื่อใช้ในชั้นเรียน และการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ในชั้นเรียนหลังการฝึกอบรมจาก การศึกษาเพื่อฝึกอบรมกลุ่มครูที่สู่มมาจากสหวิทยาเขต Norwalk – La Mirada พบว่า กลยุทธ์การสอนเพียงกลยุทธ์เดียวไม่สามารถทำให้กระบวนการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จทั้งหมด เมื่อลดขนาดชั้นเรียนลง พบว่า ครูหลายคนปฏิบัติการสอนในชั้นเรียนโดยมีหรือไม่มีประสบการณ์ในการสอนน้อย ครู 15 คน จากจำนวน 25 คน ไม่เคยฝึกสอนมาก่อนเข้าปฏิบัติการในชั้นเรียนมีทางเลือก 3 ทาง ในการศึกษาทางเลือกที่ 1 ประกอบด้วย การประเมินรูปแบบการสอน การฝึกอบรม ครูตอบคำถามข้อสอบเชิงเนื้อหา และแบบตรวจสอบรายการการใช้กลยุทธ์พหุปัญญา การใช้โครงสร้างการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน ทางเลือกที่ 2 ประกอบด้วย การฝึกอบรมครูด้านกลยุทธ์พหุปัญญา 16 ชั่วโมง และโครงสร้างการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน ทางเลือกที่ 3 ครูกลับไปทำแบบทดสอบเชิงเนื้อหา และแบบตรวจสอบรายการของครูอีกครั้งหนึ่ง เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการสอน หลังจากการฝึกอบรม โครงสร้างการฝึกอบรมช่วยให้ครูเชื่อมโยงอารมณ์เข้ากับเนื้อหาทางวิชาการ ซึ่งสนับสนุนการมีปฏิสัมพันธ์ในทางบวกทำให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้น การฝึกอบรมทำให้ครูปรับปรุงกลยุทธ์และรูปแบบการสอนเฉพาะด้านที่ได้รับ

จากเอกสารงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การบริหารจัดการศึกษาในต่างประเทศนั้น จะเน้นการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรท้องถิ่น โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนรัฐบาลกลางทำหน้าที่กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และมาตรฐานการศึกษาระดับชาติ เพื่อเป็นกรอบให้มลรัฐต่าง ๆ ส่วนมลรัฐและองค์กรท้องถิ่นจะสนับสนุนด้านงบประมาณให้โรงเรียน ส่วนเขตพื้นที่การศึกษาสนับสนุนด้านวิชาการ สถานศึกษามีอำนาจเต็มในการบริหารวิชาการ การประกันคุณภาพ และการบริหารงานบุคคล โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบของคณะกรรมการ